

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav germánských studií
Oddělení nederlandistiky

Bakalářská práce

Martina Vachalová

Tussentaal žije: pozice jazykové variety tussentaal v současné belgické nizozemštině

Tussentaal lives: the position of the language variety tussentaal (in-between-language) in present-day Belgian Dutch

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Ivě Rezkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a všechnen čas, který mi věnovala.

Děkuji Báří za last-minute korekturu a feedback.

Děkuji všem přátelům a rodině, kteří mě podporovali.

Ik wil hierbij ook Lien bedanken voor haar correctie van mijn transcripties en Jens voor de correcties, feedback en interesse in mijn werk. Verder wil ik graag prof. Dr. Chloé Lybaert bedanken voor het *tussentaal overleg*.

En een *dikke merci* aan Jeroen. Zonder jouw steun en geduld zou het veel moeilijker geweest zijn.

A mami, děkuji ti za tvou bezmeznou podporu a upřímný zájem o mé studium dvou pro tebe tak vzdálených jazyků.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Houdremontu dne 20. srpna 2023

Martina Vachalová

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá jazykovou varietou belgické nizozemštiny, *tussentaal*, která v sobě kombinuje prvky standardního jazyka a dialektů, a zkoumá její zastoupení ve dvou žánrově odlišných současných vlámských televizních seriálech. Teoretická část práce nejprve nastiňuje historii nizozemského jazyka ve Vlámku (nizozemskojazyčná oblast Belgie), tj. od momentu rozdělení jižní a severní části tehdejšího Nizozemí, a následně stručně popisuje proces standardizace belgické nizozemštiny. Po shrnutí současné jazykové situace ve Vlámku práce definuje *tussentaal* a poskytuje výčet několika morfosyntaktických, lexikálních a fonologických rysů této jazykové variety. Zaměřuje se rovněž na pozici *tussentaal* s důrazem na jeho status v soudobé televizní fikci. Pomocí korpusu sestaveného transkripcí prvních epizod dvou současných vlámských seriálů se analytická část věnuje popisu a srovnání zastoupení *tussentaal* v teenagerském seriálu *wtFOCK* a thrilleru *De twaalf* prostřednictvím vybraných typických prvků *tussentaal* z fonologické, morfosyntaktické a lexikální roviny.

Klíčová slova

tussentaal, vlámsština, nizozemština, jazyková varieta, sociolingvistika, televizní seriály

Abstract

This bachelor thesis focuses on *tussentaal*, a language variety of Belgian Dutch that contains elements of both the standard language and of dialects, and examines its portrayal in two genre-different contemporary Flemish television series. The theoretical part of the thesis first outlines the history of the Dutch language in Flanders (the Dutch-speaking part of Belgium), i.e., since the division of the southern and northern parts of the former Low Countries, and then touches on the process of standardisation of Belgian Dutch. After outlining the current language situation in Flanders, the thesis defines *tussentaal* and lists several morphosyntactic, lexical and phonological features of this language variety. Furthermore, it addresses the position of *tussentaal* with an emphasis on its status in contemporary television fiction. Using a corpus compiled by transcribing the first episodes of two contemporary Flemish television series, the analytical part describes and compares the portrayal of *tussentaal* in the teen show *wtFOCK* and the thriller *De twaalf* through a selection of typical *tussentaal* features from the phonological, morphosyntactic and lexical levels.

Keywords

tussentaal, Flemish, Dutch, language variety, sociolinguistics, TV shows

Obsah

1 Úvod	7
2 Jazyková situace ve Vlámku	8
2.1 Standardizace belgické nizozemštiny	8
2.2 <i>Současná jazyková situace</i>	12
3 Tussentaal	14
3.1 <i>Pozice tussentaal</i>	15
3.2 <i>Prvky tussentaal</i>	17
3.3 <i>Tussentaal v televizní fikci</i>	20
4 Metodologie	23
4.1 <i>Korpus</i>	23
4.1.1 <i>wtFOCK</i>	23
4.1.2 <i>De twaalf</i>	24
4.2 <i>Záměr práce a hypotézy</i>	25
4.3 <i>Zkoumané rysy tussentaal</i>	26
4.3.1 <i>Fonologické rysy</i>	26
4.3.2 <i>Morfosyntaktické rysy</i>	27
4.3.3 <i>Lexikální rysy</i>	30
4.4 <i>Metoda transkripce</i>	30
5 Analýza	34
5.1 <i>Makro úroveň: wtFOCK a De twaalf</i>	34
5.1.1 <i>Fonologie: apokopa ve slovech dat, wat, niet, met, maar</i>	34
5.1.2 <i>Morfosyntax: osobní zájmena gij/ge pro druhou osobu singuláru a jejich klitická forma ve funkci podmětu</i>	35
5.1.3 <i>Morfosyntax: konjugační paradigmata zijn a mogen pro druhou osobu singuláru</i>	37
5.1.4 <i>Morfosyntax: -ke deminutivum</i>	39
5.1.5 <i>Morfosyntax: adnominální flexe u maskulinních substantiv</i>	40
5.1.6 <i>Morfosyntax: redundantní dat ve vedlejších větách</i>	41
5.1.7 <i>Lexikon: citoslovce</i>	42
5.1.8 <i>Srovnání výsledků</i>	43
5.2 <i>Mikro úroveň: postavy wtFOCK a postavy De twaalf</i>	44
5.2.1 <i>De twaalf</i>	44
5.2.2 <i>wtFOCK</i>	46
5.2.3 <i>Srovnání výsledků</i>	48
6 Závěr	51
7 Bibliografie	53

1 Úvod

Zeptáme-li se Čechů, jakým jazykem se hovoří v severní části Belgie, jejich obvyklou odpovědí je „vlámština“. Tato (nejen česká) domněnka, že se jedná o samostatný jazyk, je však mylná. Úředním jazykem severní části Belgického království je nizozemština a často používaný pojem vlámština může odkazovat na různé belgické variety nizozemského jazyka (Willemyns 2003a: 7). Jestliže tedy Čech slyšel Belgičana vyjadřovat se ve svém rodném jazyce, šlo o některou z variet belgické nizozemštiny, a pokud se tomu tak stalo v posledních desetiletích, s velkou pravděpodobností se jednalo o velmi rozšířenou hovorovou varietu, která je především známa pod názvem *tussentaal*.

Tato bakalářská práce se zabývá *tussentaal* (doslova „mezijazyk“), varietou belgické nizozemštiny, která v sobě kombinuje prvky standardního jazyka a dialektů. V uplynulých letech si tento jazykový fenomén ve Vlámku vydobyl silnou pozici a vysloužil si v lingvistickém i veřejném diskurzu mnoho pojmenování. Jedním z nich je *soap-Vlaams* (vlámština telenovel), pro zastoupení *tussentaal* v žánru telenovely, či mýdlové opery (Geeraerts 2001). I v dalších žánrech současné televizní realistické fikce se však často setkáme s *tussentaal*, což z tohoto druhu média činí odraz jazykové reality mnoha Vlámů (Van Hoof 2015). Cílem této práce je popsat a porovnat míru užití *tussentaal* ve dvou žánrově odlišných současných fiktivních seriálech prostřednictvím několika typických prvků *tussentaal* z fonologické, morfosyntaktické a lexikální roviny. Především budeme zkoumat, jestli se v odlišných žánrech setkáme s rozdílným zastoupením *tussentaal*. Materiálem pro výzkum jsou první epizody teenagerského seriálu *wtFOCK* a thrilleru *De twaalf*.

Bakalářská práce je rozdělena následovně. Kapitola 2 se soustředí na jazykovou situaci ve Vlámku, nejprve prostřednictvím shrnutí historie nizozemského jazyka v této oblasti, následně stručným popsáním současné jazykové situace. Na konec druhé kapitoly navazuje kapitola 3, která se zaměří na *tussentaal*, jeho pozici, nastíní problematiku jeho přesné definice a uvede jeho nejcharakterističtější prvky. Poslední část kapitoly se zabývá *tussentaal* v televizní fikci. Praktická část je uvedena metodologií práce. Nejdříve je představen sestavený korpus a odůvodněn výběr seriálů, následně podrobně popsán cíl výzkumu a hypotézy. Poslední část metodologie náleží popisu zkoumaných prvků *tussentaal* a metodě transkripce materiálu. Další kapitolu praktické části tvoří analýza a shrnutí výsledků. Kapitola 6 obsahuje závěr práce.

2 Jazyková situace ve Vlámku

Pro pochopení a zasazení fenoménu tussentaal do současného jazykového kontextu je třeba nejprve přiblížit specifickou historii vzniku standardní nizozemštiny na území Belgie od momentu, kdy nizozemská nizozemština a belgická nizozemština započaly samostatný vývoj.

2.1 Standardizace belgické nizozemštiny

V 80. letech 16. století vzniká významný předěl mezi severní¹ a jižní² částí Nizozemí (Willemyns 2003b: 95). Po pádu Antverp v roce 1585 ve prospěch Španělska a následným oddělením jihu od severu země si obě území prošla individuálním vývojem, který v těchto oblastech odlišně ovlivnil i vývoj nizozemského jazyka (Janssens & Marynissen 2008: 101–103). Standardizace nizozemštiny, započatá již před rozdělením Nizozemí, dále pokračovala v prosperující, nezávislé severní části. V jižní části pod nadvládou Španělů se naopak standardizace zastavila (Janssens & Marynissen 2013: 89). Mezi oblastmi zůstal minimální kontakt a podoba jižní nizozemštiny ustrnula v podobě *middelnederlands*, tzn. střední nizozemštiny³ (Willemyns 2003a: 139).

Stagnaci standardizace jižní nizozemštiny zapříčinilo hned několik faktorů (Marynissen 2017: 72). Na rozdíl od severní části neměla jižní část po rozdělení již žádné významné centrum. To bylo mimo jiné způsobeno skutečností, že se značný podíl elity přesunul z jižní části do části severní. Zároveň však oblast jižního Nizozemí již dva standardizované jazyky měla, a to francouzštinu a latinu. Latina přetrvávala jakožto jazyk katolické církve, vědy a vysokoškolského vzdělání, francouzština naopak rostoucí měrou zastávala funkci kulturního jazyka vyšších vrstev. Byť byla místní elita převážně bilingvní, byla to francouzština, vnímaná jako jazyk sofistikovanější, která formálně získala převahu nad nizozemštinou (Marynissen 2017: 72).

Postavení francouzštiny jako prestižního, kulturního jazyka mělo po staletí negativní dopad na status nizozemštiny na území jižního Nizozemí. Po španělské nadvládě (do roku 1713) následovala nadvláda rakouská (do 1794) – během tohoto období francouzština dále nabývala na své společenské a státoporné významnosti. Oproti tomu byla nestandardizovaná jižní

¹ Circa současné Nizozemsko (Willemyns 2003b: 95).

² Circa současná Belgie (Willemyns 2003b: 95).

³ Překlad termínu do češtiny z Křížová et al. (2021: 52).

nizozemština, v podobě dialektů, jazykem s minimální prestiží. V období francouzské dominance (1794–1814) se nerovnost mezi francouzštinou a nizozemštinou ještě více prohloubila (Marynissen 2017: 72–74). Francouzská vláda se cíleně zaměřila na frankizaci společnosti a úspěšně frankizovala i střední třídu. V jihonizozemských dialektech přibýlo více francouzských výrazů a koncem francouzské etapy fungovaly tyto dialekty primárně jakožto jazyk prostého lidu (Marynissen 2017: 73–74).

V letech 1814 až 1830 se postavení nizozemštiny krátkodobě zlepšilo během znovusjednocení jižního Nizozemí a severního Nizozemí ve Spojené království nizozemské (*Verenigd Koninkrijk der Nederlanden*). V tomto období plnila nizozemština ve Vlámku⁴ pod vládou panovníka Viléma I. funkci úředního a vzdělávacího jazyka, a rovněž došlo ke zřízení kateder nizozemského jazyka a literatury na každé univerzitě (Marynissen 2017: 74). Se vznikem samostatného belgického státu roku 1830 však zažívá postavení nizozemštiny opět regresí. Ačkoli byla do belgické ústavy zanesena svoboda užívání jazyka a většina obyvatelstva mluvila nizozemskými dialekty, prestižní francouzština se stala jediným úředním jazykem v Belgii (Marynissen 2017: 75; Tældeman 2005: 7). Frankizace společnosti pokračovala a Vlámové toužící po vzestupu na společenském žebříčku museli ovládat francouzštinu (De Caluwe 2012: 261; Marynissen 2017: 75).

Podřadný status nizozemštiny zavedl podnět emancipačnímu boji vlámského hnutí (*Vlaamse beweging*) (Couttenier 1998: 1939). U vzniku tohoto hnutí stála skupina intelektuálů ovlivněná pronizozemskou jazykovou politikou šířenou v období Spojeného království nizozemského (Marynissen 2017: 74–75). Členové vlámského hnutí usilovali mimo jiné o zákonné uznání svého mateřského jazyka (Janssens & Marynissen 2008: 143–145) a tohoto cíle nakonec úspěšně dosáhli: roku 1898 byl přijat Zákon o rovnoprávnosti (*Gelijkheidswet*), uznávající nizozemštinu jako úřední jazyk⁵ (De Caluwe 2012: 261–262).

Aby mohla nizozemština konkurovat dominantní francouzštině, potřebovala belgická nizozemština kodifikovanou podobu, kterou stále neměla (De Caluwe 2017: 123). Kolem otázky, jak by standardní belgická nizozemština měla vypadat, se uvnitř vlámského

⁴ Stejně jako Ghyselen (2016: 37) rozumíme Vlámskem v této práci politické označení pro nizozemskojazyčnou oblast v Belgii. Nizozemsko-francouzská jazyková hranice byla uzákoněna až v 60. letech 20. století a představuje současnou hranici mezi Vlámským a Valonským regionem (Janssens & Marynissen 2013: 81).

⁵ To však bezprostředně neznamenalo ústup prestiže francouzštiny na celém území. Dalším cílem vlámského hnutí v boji za svůj jazyk bylo vytvořit z nizozemštiny jediný úřední jazyk ve Vlámském regionu (Janssens & Marynissen 2008: 144–148). Více o tomto vývoji ibid.

hnutí v průběhu 19. století zformovaly dvě skupiny: partikularisté a integracionisté (Marynissen 2017: 76). Integracionisté požadovali za standardní formu jazyka přijmout tu, která již existovala v Nizozemsku, partikularisté naopak usilovali o vytvoření samostatného vlámského standardního jazyka na základě dialektů (De Caluwe 2012: 264; Marynissen 2017: 76). Kolem roku 1900 byl již zřejmý příklon ke strategii integracionistů (De Caluwe 2012: 264). Důvodů pro rozhodnutí převzít standardní jazyk z Nizozemska bylo několik. Bylo třeba zvolit dostatečně etablovanou formu jazyka, která by mohla konkurovat francouzštině, v čemž by potenciální samostatná vlámsština neobstála (Jaspers & Van Hoof 2013: 333). Belgická nizozemština navíc obsahovala přespříliš francouzských jazykových prvků, roli hrál tedy i purismus a zároveň argument, že připojení ke standardnímu jazyku z Nizozemska poskytne Vlámku možnost se znovu propojit se svou slavnou historií (De Sutter 2017: 25).

Integrace nizozemské standardní formy, tehdy zvané *Algemeen Beschaafd Nederlands* (ABN), všeobecná kultivovaná nizozemština⁶, mohla začít (De Caluwe 2012: 264). Minimální kontakt Vlámů se standardní severní nizozemštinou však tento proces zprvu komplikoval. Přestože se již na začátku 20. století zakládaly jazykové spolky a publikovaly se lingvistické časopisy a jazykové příručky za účelem implementace „korektní“ nizozemštiny, standardizační proces úspěšně akceleroval až po druhé světové válce s rozvojem masových médií (Willemyns 2003a: 289–294). Masová média fungovala jako významný propagátor ABN a šířila ji mezi většinové obyvatelstvo. Renomované periodikum *De Standaard* například pravidelně publikovalo sloupek *Uit de taaltuin* (Ze zahrady jazyka), který fungoval jako jazyková poradna poskytovaná lingvisty (Vandenbussche 2010: 310–313). Zásadní roli ve standardizačním procesu nicméně zastávala VRT, Vlámská veřejnoprávní televize a rozhlas⁷ (Jaspers & Van Hoof 2015: 6). I zde významně figurovali lingvisté – ti byli buď pověřeni pravidelnými opravami jazykového projevu moderátorů, či se s jazykovými poučkami objevovali v samotných pořadech (Jaspers & Van Hoof 2013: 335). Jedním z takových programů⁸ byl *Voor wie haar soms geweld aandoet* (Tomu, kdo ho [jazyk]⁹ občas znesvěcuje), ve kterém lingvista Marc Galle radil posluchačům, jak nizozemský jazyk správně používat a kterým obrátům se vyhnout (Vandenbussche 2010: 312). Nejen média zastávala roli propagátorů. I ve školství byl studentům vštěpován význam

⁶ Ghyselen, Delarue & Lybaert (2016: 81), překlad termínu „všeobecná kultivovaná nizozemština“ z Křížová et al. (2021: 234).

⁷ Překlad termínu do češtiny z Křížová et al. (2021: 74).

⁸ *Hier spreekt men Nederlands* (Zde se mluví nizozemsky) je dalším příkladem, tentokrát televizního programu (Jaspers & Van Hoof 2013: 335).

⁹ Doslovný překlad *haar: ji* namísto *ho*, v češtině se však nabízí překlad s maskulinním zájmenem, jelikož název odkazuje na jazyk.

ABN, která měla ideálně získat převahu nad nestandardními varietami (De Caluwe 2012: 266).¹⁰

Standardizace lexika a morfosyntaxe se tak systematicky držela vytyčeného integracionistického cíle převzít nizozemský standard, který jako jediný udával jazykovou normu v nizozemskojazyčné oblasti (De Caluwe 2017: 123–124). Cokoli se od této normy odlišovalo považovali jazykoví purifikátoři za nepřijatelné: „Odsuzovaly se nejen dialektismy a galicismy. I typicky belgicko-nizozemská slova a výrazy, se kterými po lingvistické stránce nebylo nic špatně, byly odsuzovány, pokud se nepoužívaly v Nizozemsku [...]“ (Caluwé 2012: 60).¹¹ Výjimku tvořilo autonomnější formování výslovnostní normy. Normu významně ovlivnila brabantská¹² výslovnost, která měla silné zastoupení ve VRT (Janssens & Marynissen 2008: 153). De Caluwe (2017: 123) vysvětluje, že je výslovnost úzce spjata s identitou, a proto se ani neočekávalo, že se Vlámové v této oblasti Nizozemsku přizpůsobí. Jaspers & Van Hoof (2013) tuto etapu standardizace, přibližně od 1950 do 1980, označují jako *hyperstandardizaci* a její povahu popisují takto: „[...] silně propagandistická, rozsáhlá, plošně vysílaná, vědecky podporovaná a ustavičná ideologizace užívání jazyka ve všech koutech vlámské společnosti, jejíž obdobné příklady je obtížné najít v jiných národních kontextech“ (Jaspers & Van Hoof 2013: 332).¹³

Pozitivní ekonomický a politický vývoj v druhé polovině 20. století zajistil Vlámku dominantní pozici v Belgii a větší autonomii. V důsledku těchto změn, společně se zastoupením nizozemského standardního jazyka v zásadních oblastech vlámské společnosti, získávají Vlámové nové sebeuvědomění. S tím se transformují i jazykové postoje. Koncem 70. let mizí integracionistické pořady z rádia a televizí a do standardního jazyka pronikají belgicko-nizozemské prvky, které v 70. a 80. letech postupně získávají místo ve slovnících jako belgický jazykový standard. Tento vývoj vyústil ve vznik nové standardní variety nizozemského jazyka, tj. standardní belgické nizozemštiny (De Caluwe 2017: 124–125). Standardní belgická

¹⁰ Všem zmíněným složkám jazykového plánování se záměrem asimilace nizozemského standardu a odmítáním odchylek od této normy se v Belgii přezdívá *ABN acties* (UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands 2014; Lybaert & Delarue 2017: 150–151).

¹¹ „Niet alleen dialectismen en gallicismen werden afgekeurd. Ook typisch Belgisch-Nederlandse woorden en uitdrukkingen waarop taalkundig niets aan te merken viel, werden afgekeurd als ze in Nederland niet gebruikt werden [...]“ (Caluwé 2012: 60). Není-li uvedeno jinak, citace byly přeloženy autorkou práce (MV).

¹² Brabantskem se zde míní oblast Antverpy, Mechelen a Lovaň, která funguje jako středisko Vlámského regionu (Janssens & Marynissen, 2008: 153).

¹³ „[...] a fiercely propagandistic, large-scale, extensively broadcast, scientifically supported and enduring ideologisation of language use in all corners of Flemish society, which it is difficult to find similar examples of in other national contexts.“ (Jaspers & Van Hoof 2013: 332)

nizozemština však nebyla jedinou významnou varietou období standardizace. De Caluwe (2012: 260; 2006: 24) zmiňuje, že především 60. a 70. léta 20. století zaznamenala vzestup snahy rodičů vychovávat své děti ve standardním jazyce namísto v dialektu. Jelikož však Vlámové standardní jazyk zpravidla dostatečně neovládali, výsledkem snah jím mluvit bylo slučování prvků dialektů s prvky standardního jazyka. Tato směs jazykových komponentů je dnes známa pod názvem tussentaal (De Caluwe 2012: 260).

2.2 Současná jazyková situace

Výše shrnutý historický vývoj ovlivnil současnou jazykovou situaci v belgické nizozemskojazyčné oblasti, kterou můžeme definovat jako diaglosickou:

Zatímco diglosie popisuje duální jazykovou situaci se silně kodifikovanou, prestižní (standardní) jazykovou varietou na jednom konci spektra, a jedním či více dialekty na konci druhém, je diaglosie souvislé jazykové kontinuum: mezi oficiálním standardním jazykem a dialekty se nachází rozsáhlé spektrum mezi-variet, obsahující prvky jak ze standardního jazyka, tak dialektů. (Delarue 2014: 220–221)¹⁴

Standardní belgická nizozemština zaujímá pozici na jednom konci tohoto spektra. Její soudobé postavení jako kulturního jazyka ve Vlámsku potvrzuje úspěch standardizačního procesu (Geeraerts 2001: 337). Nicméně k výlučnému převzetí nizozemské normy vlámská standardizace přesto nevedla, ačkoli se podoba standardní belgické nizozemštiny nesporně přiblížila standardnímu jazyku v Nizozemsku (Geeraerts 2001: 337–338). Jak již bylo zmíněno výše, integrace typických vlámských prvků do standardního jazyka vyústila ve vznik samostatné standardní variety belgické nizozemštiny, která je identicky legitimní v porovnání se standardní nizozemskou nizozemštinou (De Caluwe 2017: 124–125; Geeraerts 2001: 338–341; Simon & Lybaert 2021: 160–61). Nizozemština je proto nyní chápána jako pluricentrický jazyk s několika variantami standardního jazyka¹⁵ (De Caluwe 2017: 124–126; Simon & Lybaert 2021: 160–61).

¹⁴ „Terwijl een diglossie een tweeledige taalsituatie beschrijft met aan de ene kant van het spectrum een sterk gecodificeerde, prestigieuze (standaard)taalvariëteit en aan de andere kant een of meerdere dialecten, is een diaglossie een doorlopend taalcontinuüm: tussen de officiële standaardtaal en de dialecten bevindt zich dan een uitgebreid gamma aan intermediaire variëteiten, met elementen uit zowel de standaardtaal als de dialecten.“ (Delarue 2014: 220-221)

¹⁵ Třetí standardní formou nizozemského jazyka je standardní surinamská nizozemština (De Caluwe 2017: 126).

Toto však nutně neznamená, že je standardní belgická nizozemština Vlámů vnímána jako přirozená. Naopak, pro většinu jde o takzvaný *zondagspak*, sváteční oblek, patřící ke specifickým formálním situacím, které ho vyžadují, a jehož užití není komfortní (Geeraerts 2001: 343). Standardní jazyk je sice uznáván a používán jako písemný standard (Lybaert 2015: 100), v mluvené podobě se uplatňuje pouze ve formální komunikaci (Lybaert 2014: 7). Jednou ze současných domén mluvené normy jsou zpravodajské pořady na VRT – kvůli zastoupení této normy ve vysílání a historické úloze VRT v jejím šíření ji mnoho vlámských lingvistů označuje jako takzvanou VRT-nizozemštinu (Delarue 2013: 195; Janssens & Marynissen 2008: 198).

Na druhém konci jazykového kontinua se nachází dialekty. Ty se však vytrácí a v současnosti jimi komunikují zejména starší generace s ostatními mluvčími ze stejného kraje (Lybaert & van Hest 2020: 129). Dialekty byly v Belgii během standardizačních snah společensky stigmatizovány, což přispělo ke vnímání dialektu jako nevhodné variety (Janssens & Marynissen 2013: 97; Lybaert & Delarue 2017: 150–151) Výše popsaná hyperstandardizace tudíž podnítila i nářeční ztrátu¹⁶ (Jaspers & Van Hoof 2013: 347). Jelikož ani standardní jazyk nebyl pro Vlámů bezprostřední varietou, bylo toto období ve výsledku zvláště příznivé pro vzestup *tussentaal*, který zaujímá prostor mezi standardním jazykem a dialekty:

[...] přehlížela se skutečnost, že onen standardní jazyk byl pro mnoho Vlámů zcela cizím jazykem, který byl zkrátka příliš vzdálený jejich jazykové realitě, a k němuž měli tudíž minimální vztah. Představovaný ideál se tak ukázal být nedosažitelným pro mnoho Vlámů, ale užití *tussentaal* vzrostlo, a to jednak jako náhrada za dialekt, jednak v situacích, kdy se podle zastánců ABN mělo mluvit standardní nizozemštinou. (Lybaert & Delarue 2017: 151)¹⁷

V současnosti dominuje mluvě ve Vlámku především *tussentaal* (Simon & Lybaert 2021: 161). V následující kapitole se na něj zaměříme.

¹⁶ Standardizace v druhé polovině 20. století ovšem není jediným důvodem stírání dialektů. Více na toto téma např. v Ghyselen & Van Keymeulen (2014).

¹⁷ „[...] werd voorbijgegaan aan het feit dat die standaardtaal voor veel Vlamingen een compleet vreemde taal was, die gewoon té ver van hun talige realiteit af stond en waarmee ze dus weinig affiniteit hadden. Het voorgespiegelde ideaalbeeld bleek dus onbereikbaar voor veel Vlamingen, maar het *tussentaal*gebruik nam wel toe, zowel ter vervanging van dialect als in situaties waarin Standardnederlands had moeten worden gesproken volgens ABN-voorvechters.“ (Lybaert & Delarue 2017: 151)

3 Tussentaal

Mezi standardní belgickou nizozemštinou a dialekty se nachází mezivrstva jazyka zvaná tussentaal, doslova mezijazyk¹⁸ (Geeraerts 2017: 108–109; Lybaert & Delarue 2017: 143). Jak již bylo zmíněno, tussentaal zahrnuje jak standardní, tak substandardní jazykové prvky, přičemž jeho podoba není jednolitá:

V zásadě může tento termín označovat každou formu jazyka, která není „dokonale“ standardní ani „dokonale“ nářeční. Nejenže je tedy každá směs standardních a nářečních rysů de facto mezijazyková [tussentaal], mísení může probíhat na každé úrovni jazykového systému, od fonologie po morfologii, od syntaxe po lexikum. (Absillis, Jaspers & Van Hoof 2012: 21–22)¹⁹

Pojem tussentaal tak neodkazuje výlučně na jednu homogenní varietu, nýbrž funguje jako zastřešující výraz pro všechny podoby hovorového jazyka pohybující se mezi standardním jazykem a dialektem (Geeraerts 2017: 108–109; Janssens & Marynissen 2008: 196; Lybaert & Delarue 2017: 143). Tento heterogenní charakter tussentaal znemožňuje poskytnout jednotný výčet všech nezbytných rysů této variety (De Caluwe 2006: 19–21). Přesto byly zmapovány určité substandardní prvky, které jsou pro tussentaal příznačné (De Caluwe 2006: 19–21; Lybaert & Delarue 2017: 143–147). Výčet nejtypičtějších prvků a podrobnější vysvětlení faktorů ovlivňujících podobu tussentaal budou uvedeny v kapitole 3.2.

Tussentaal se rostoucí měrou prosazuje v situacích, které byly dříve, v souvislosti s integracionistickou standardizační kampaní, vyhrazeny pro standardní jazyk. Stejně tak tussentaal stále více nahrazuje dialekt (Lybaert 2015: 101). Tussentaal je v důsledku toho běžnou mluvou mnoha Vlámů a nevyhýbají se mu ani učitelé (Lybaert & Delarue 2017: 150) či politici (De Caluwe 2009: 17). V psané podobě se s tussentaal lze setkat například v reklamách, literární fikci, neformální soukromé komunikaci či na sociálních sítích (Begine 2017: 13). V neposlední řadě je tussentaal dominantní jazykovou varietou v televizní fikci (Van Hoof 2015: 14) a používají ho i někteří moderátoři pořadů veřejnoprávního vysílání (Lefevere 2011; Prieels 2013). O tussentaal ve vlámské televizní fikci pojednává kapitola 3.3.

¹⁸ V této práci používáme tussentaal a mezijazyk jako synonyma.

¹⁹ „In principe kan het begrip slaan op elke vorm van taalgebruik die niet ‘perfect’ standaardtalig of ‘perfect’ dialectisch is. Niet alleen is elke mengeling van standaardtaal- en dialectkenmerken in feite dus tussentalig, het mengen kan op elk niveau van het taalsysteem plaatsvinden, van fonologie tot morfologie, van de syntaxis tot het lexicon.“ (Absillis, Jaspers & Van Hoof 2012: 21–22)

Odborná literatura připisuje takovému rozmachu tussentaal řadu potenciálních příčin. K těm patří nejen již zmíněné negativní postoje jak k dialektu, tak i standardnímu jazyku pramenící ze standardizačních kampaní. Jako další důvod se udává také vzrůstající sebejistota Vlámů způsobená pozitivním ekonomickým a politickým vývojem ve Vlámsku. Toto sebeuvědomění vedlo k touze vymezit se vůči Nizozemsku a vyjádřit svou regionální identitu svým vlastním jazykem (Janssens & Marynissen 2008: 197–198; Lybaert & Delarue 2017: 150–152). Dále někteří přisuzují vzestup tussentaal zvýšené mobilitě, pro niž je tussentaal díky své vyšší srozumitelnosti vhodnější než dialekty (Janssens & Marynissen 2008: 197–198). V neposlední řadě přispělo k popularitě a zároveň jisté legitimizaci tussentaal jeho zesílené zastoupení v televizi. To je především zásluhou VTM, komerčního kanálu zřízeného v roce 1989. VTM začal vysílat zábavní pořady a telenovely bohaté na tussentaal, a způsobil tak významnou změnu ve vlámské mediální krajině:

Televize, BRT²⁰, byla do té doby vždy jedním z nejdůležitějších šířitelů standardního jazyka, ale od konce 80. let se televize, prostřednictvím VTM, stala nejdůležitějším šířitelem tussentaal. A také na BRT se tato varieta začala postupně objevovat v telenovelách a podobných pořadech, stejně jako v reklamách v rádiu. (Janssens & Marynissen 2008: 198)²¹

3.1 Pozice tussentaal

Tussentaal byl zpočátku vnímán primárně jako důsledek nedostatečné znalosti standardního jazyka a v souvislosti s tím tolerován jako prozatímní fáze před jeho osvojením (De Caluwe 2012: 260; Lybaert & Delarue 2017: 154). Postupem času, v průběhu 80. let minulého století, se však ukázalo, že tussentaal není pouze přechodnou fází na cestě ke standardnímu jazyku. Naopak, užití tussentaal se začalo projevat jako záměrné, zastávající funkci neformálního hovorového jazyka (Lybaert & Delarue 2017: 154). V této souvislosti lze tussentaal chápat jako „[...] způsob mluvy, který je dostatečně vzdálený dialektům, čímž je vhodný pro nadregionální

²⁰ Původní název VRT (Janssens & Marynissen 2008: 198).

²¹ „De televisie, de BRT, was tot dan toe altijd een van de belangrijkste standaardtaalverspreiders geweest, maar vanaf het einde van de jaren '80 werd televisie, via VTM, de belangrijkste tussentaalverspreider. En ook op de BRT deed deze variëteit geleidelijk haar intrede in soaps en dergelijke, en op de radio in reclameboodschappen.“ (Janssens & Marynissen 2008: 198)

komunikaci, a který je zároveň dostatečně vzdálený standardnímu jazyku natolik, aby působil autenticky, rozpoznatelně vlámsky a ne domyšlivě“²² (Lybaert & Delarue 2017: 154).

Tato skutečnost se nicméně zdaleka nezamlouvala všem a tussentaal získal negativně zabarvená pojmenování, která tuto hybridní formu jazyka odsuzovala jako podřadnou varietu. K takovým se řadí například *Verkavelingsvlaams* (vlámština nových čtvrtí), *soap-Vlaams* (vlámština telenovel), *hamburgertaal* (hamburgerový jazyk) nebo *sloddertaal* (lajdácký jazyk) (De Caluwe 2006: 19–23; Janssens & Marynissen 2008: 196; Lybaert & Delarue 2017: 153–154). I název *tussentaal* má ve své podstatě negativní význam – pramení z doslovného překladu pojmu *interlanguage*. Ten v procesu osvojování cizího jazyka označuje křížení prvků mateřského a cizího jazyka. Představuje tak onen přechodný jev, než dojde k lepší znalosti osvojované řeči (Lybaert & Delarue 2017: 152).

Přelom 21. století pozoruje změnu v lingvistickém diskurzu: „[...] od té doby [...] je tussentaal stále více chápán jako výsledek přirozených sociolingvistických procesů, ve kterých lidé usilují o srozumitelnost a autenticitu v kontextu stoupající mobility, a markantní informalizace konvencí, a to i v (nových) médiích“²³ (De Caluwe et al. 2013: 6). V současnosti lingvisté používají výraz *tussentaal* jako běžné označení pro tento jazykový fenomén (UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands 2014).²⁴

I přesto je *tussentaal* ve veřejné sféře stále předmětem odsuzujících diskuzí z úst zastánců standardního jazyka. To však na jazykové realitě ve Vlámku nic nemění (Lybaert & Delarue 2017: 152–157). *Tussentaal* není pouze „jazykem těch, kteří se pokouší mluvit standardním jazykem bez toho, aniž by ho skutečně ovládali. [...] [J]e zároveň jazykem těch, kteří standardní jazyk ovládají, ale vědomě volí *tussentaal*“²⁵ (De Caluwe 2006: 19). Podle Johana De Caluwe (2006: 19) je *tussentaal* přirozeným *omgangstaal* (hovorovým jazykem), a dokonce ho charakterizuje jako mateřský jazyk většiny vlámských adolescentů (De Caluwe 2009: 17).

²² „[...] een manier van spreken die ver genoeg staat van de dialecten, waardoor ze goed bruikbaar is voor bovenregionale contacten, en die tegelijk ook ver genoeg staat van de standaardtaal om als authentiek, herkenbaar Vlaams en niet verwaand over te komen“ (Lybaert & Delarue 2017: 154).

²³ „[...] vanaf dan [...] wordt tussentaal steeds meer gezien als de uitkomst van normale sociaal-talige processen waarbij mensen streven naar verstaanbaarheid én authenticiteit in een context van toenemende mobiliteit, en van opvallende informalisering van de omgangsvormen, ook in de (nieuwe) media.“ (De Caluwe et al. 2013: 6).

²⁴ <https://www.dialectloket.be/tekst/tussentaal/meer-over-tussentaal/#tussentaalverkavelingsvlaamsofsoapvlaams>

²⁵ „[...] de taal van wie AN probeert te spreken zonder dat AN echt te beheersen. [...] het is tegelijk de taal van wie het AN wél beheerst, maar bewust kiest voor een tussen-taal [...]“ (De Caluwe 2006: 19).

Tussentaal je pro Vlámky zkrátka „[...] jazykem, ve kterém [...] se [...] cítí pohodlně [...]“²⁶ (Goossens 2000: 4 v De Caluwe 2006: 23).

3.2 Prvky tussentaal

Výše naznačená variace a heterogenost, jež jsou hybridní povaze tussentaal inherentní, závisí na různých faktorech. Regionální původ jednotlivých mluvčích ovlivňuje výskyt specifických dialektismů v jejich tussentaal (Lybaert & Delarue 2017: 143). Nicméně, příliš regionálně omezeným hláskám a slovům se uživatelé tussentaal zpravidla vyhýbají – v tussentaal se většinou vyskytují takové substandardní rysy, které jsou běžné pro rozsáhlejší území a jsou tudíž obecně srozumitelnější (Lybaert & Delarue 2017: 143–144; Ghyselen 2021: 16). Tussentaal se zároveň pohybuje na spektru, a jedna realizace tussentaal může být blíže standardnímu jazyku (menší podíl nestandardních rysů), zatímco druhá dialektu (například integrací nářečního přízvuku a vyššího počtu nestandardních prvků) (Lybaert & Delarue 2017: 143–144; Absillis, Jaspers & Van Hoof 2012: 22). Tato variabilita může záviset například na situačním kontextu, tedy komunikační situaci, ve které se mluvčí nachází, na věku a sociálním původu mluvčího či jednoduše na osobní preferenci (Lybaert & Delarue 2017: 143–144). V tussentaal se vždy setkáme se směsí standardních a nestandardních jazykových komponentů (Lybaert & Delarue 2017: 144), kterou někteří lingvisté popisují jako takzvaný „jazykový koktejl“, jehož podoba směrem ke standardnímu jazyku, či naopak k dialektu se odvíjí od již zmíněných činitelů (Ghyselen 2021: 15).

Z výše uvedeného vyplývá nestabilní forma tussentaal (Lybaert & Delarue 2017: 146). V posledních letech se však tento jazykový fenomén stal předmětem mnoha lingvistických výzkumů a v odborné literatuře se vyskytly seznamy jeho charakteristických prvků, například od lingvistů Johana De Caluwe (2006) a Johana Taldemana (2008). Většina běžně se vyskytujících, tím pádem typických nestandardních rysů tussentaal má původ ve vlámských dialektech, a proto nejsou výlučně součástí této variety. V následujícím výčtu představíme některé z těchto nestandardních prvků tussentaal, nehledě na jejich specifický nářeční původ (Lybaert & Delarue 2017: 144–145).

Tento výčet je kompilací ze seznamů od De Caluwe (2006), Taldeman (2008), Lybaert & Delarue (2017), Caluwé (2012) a seznamu dialektologů z Univerzity v Gentu zpřístupněném

²⁶ „[...] een taal waarin zij [...] zich [...] op hun gemak voelen [...]“ (Goossens 2000: 4 v De Caluwe 2006: 23).

na stránkách *Dialectloket* (UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands 2014). V případě potřeby jsme doplnili standardní ekvivalenty a příklady. Zároveň jsme poskytli české překlady. Nejedná se o doslovný překlad substandardních jazykových jevů, nýbrž o překlad jejich zamýšleného významu (tudíž na základě standardní nizozemštiny). Výběr prvků uvedených v tabulce byl především motivován frekvencí jejich výskytu v odborných publikacích, abychom mohli poskytnout ukázkou nejběžnějších, typických rysů tussentaal. Na několik z těchto rysů se zaměříme v praktické části a podrobněji je popíšeme.

Fonologické rysy

Tussentaal	Standardní nizozemština	Český překlad
redukce počátečního h- <i>eb, eel, elemaal, anderhalve</i>	<i>heb, heel, helemaal, anderhalve</i>	mám ²⁷ , celý/velmi, zcela, jeden a půl
redukce koncových a středových hlásek (v krátkých funkčních slovech) <i>da, wa, as, me, nie, goe, altijd, ma</i>	<i>dat, wat, als, met, niet, goed, altijd, maar</i>	to ²⁸ , co ²⁹ , jako ³⁰ , s, negace/ne, dobře, vždy, ale
redukce koncového šva před vokálem <i>z'is, g'oefent te weinig, w'ebben</i>	<i>ze is, je oefent te weinig, we hebben</i>	ona je, příliš málo cvičíš, my máme

Tabulka 1: Fonologické rysy tussentaal

²⁷ *Hebben* (mít) funguje také jako pomocné sloveso.

²⁸ Alternativní význam v závislosti na kontextu: že, aby, který.

²⁹ Alternativní význam v závislosti na kontextu: což, trochu.

³⁰ Alternativní význam v závislosti na kontextu: jestli, pokud, když.

Morfosyntaktické rysy

Tussentaal	Standardní nizozemština	Český překlad
nestandardní adnominální flexe členů, zájmen, adjektiv <i>den/ne(n) kleinen bakker, mijne(n) stoel, diene(n) bakker</i>	<i>de/een kleine bakker, mijn stoel, die bakker</i>	malý pekař moje židle, ten pekař
nestandardní zájmena <i>ge, gij, u</i> <i>ge gaad u verbranden als ge nie oplet</i> <i>em</i> pro 3. os. sg. ³¹ ve funkci podmětu <i>morgen moet em gaan voetballen</i>	<i>je, jij, je</i> <i>je ga je verbranden als je niet oplet</i> <i>hij</i> <i>morgen moet hij gaan voetballen</i>	ty, ty, tebe/tě spálíš se, pokud si nedáš pozor on zítra bude muset hrát fotbal
klitická forma osobních zájmen <i>weete, zijde</i>	<i>weet je, ben je</i>	víš, jsi
nestandardní konjugace sloves <i>zij(t)</i> <i>zij maar gerust, ge zijt daar nie langer welkom</i> imperativ s -t <i>werkt maar wa langer!</i>	<i>wees/bent</i> <i>wees maar gerust, je bent daar niet langer welkom</i> imperativ bez -t ³² <i>werk maar wat langer!</i>	buď/jsi můžeš si být jistý, nejsi tam už vítán pracuj trochu déle!
redundantní dat u spojovacích výrazů <i>ik weet niet of dat ze betalen</i>	<i>ik weet niet of ze betalen</i>	nevím, jestli zaplatí
nestandardní deminutiva <i>boekske, zoeteke</i>	<i>boekje, zoetje</i>	knížička, zlatíčko
reduplikace podmětu <i>moogdegij da wel doen?</i> <i>ge bedoelt gij Café De Robot zeker?</i> <i>ik eb ekik da nooit gewild</i>	<i>mag jij dat wel doen?</i> <i>je bedoelt Café De Robot zeker?</i> <i>ik heb dat nooit gewild</i>	smíš to udělat? máš na mysli Café De Robot, že? nikdy jsem to nechtěl
dvojitá negace <i>ik hoor nie goe nie meer</i>	<i>ik hoor niet goed meer</i>	už špatně slyším
vztažné zájmeno dat u „de-slov“³³ <i>de mooiste film da'k ooit gezien heb</i>	vztažné zájmeno <i>die</i> u „de-slov“ <i>de mooiste film die ik ooit gezien heb</i>	nejhezčí film, který jsem kdy viděl
vedlejší věta uvozena van nebo voor místo om <i>het is nutteloos van eraan te beginnen, hij vroeg voor mee te gaan</i>	<i>het is nutteloos om eraan te beginnen, hij vroeg om mee te gaan</i>	je zbytečné na tom začínat (pracovat), požádal, jestli se smí přidat

Tabulka 2: Morfosyntaktické rysy tussentaal

³¹ Třetí osoba singuláru.

³² Ve standardní nizozemštině se tvoří imperativ s koncovým -t pouze ve spojitosti se zájmenem *u* (vy).

³³ Nizozemština rozlišuje dva gramatické rody: neutrum, vyznačující se členem *het*, přičemž *dat* je příslušné vztažné (a demonstrativní) zájmeno, a utrum, vyznačující se členem *de*, přičemž *die* je příslušné vztažné (a demonstrativní) zájmeno.

Lexikální rysy³⁴

Tussentaal	Standardní nizozemština	Český překlad
<i>schoon</i> <i>noemen</i> <i>terug</i>	<i>mooi</i> <i>heten</i> <i>opnieuw</i>	hezký jmenovat se znovu
citoslovce <i>allee, awel</i>	X	no tak, no jo

Tabulka 3: Lexikální rysy tussentaal

Je třeba zopakovat, že výčet rysů není kompletní vzhledem k regionální variaci v tussentaal (De Caluwe 2006: 21). De Caluwe (2006: 19) tak ve svém seznamu zmiňuje mimo jiné ještě dva fonologické rysy: progresivní asimilaci [t] + [d] > [t] + [t]: *ge moet ta niet toen* místo regresivní asimilace: *je moet dat niet doen* (neměl bys to dělat) a spojovací *-n* u substantiv: *die gewoonten is verkeerd* místo *die gewoonte is verkeerd* (ten zvyk je špatný) a sloves: *ik werkten altijd te veel* místo *ik werkte altijd te veel* (vždy jsem příliš pracoval). Lybaert & Delarue (2017: 144) v oblasti morfosyntaxe naopak poukazují například na další nestandardní konjugace, jako použití základního tvaru *s -n* v přítomnosti první osoby singuláru: *ik staan* místo *ik sta* (stojím) a redukci koncového *-t* v přítomných tvarech, kde je ono *-t* ve standardní nizozemštině realizováno³⁵, tudíž: *hij zie scheel* místo *hij ziet scheel* (on šilhá). Ze třetí, lexikální roviny, podává De Caluwe (2006: 20) výčet dalších lexikálních prvků, mezi kterými je například *tas koffie* místo standardního *kop koffie* (šálek kávy), či *weeral* místo *alweer* (opět).

De Schryver (2012: 146–147) nicméně podotýká, že může být problematické určit, které jevy (především lexikální) do tussentaal patří a které nikoli. Názory lingvistů na označení některých rysů jako výrazně nářečních nebo standardních se různí a neexistují jasná kritéria pro jejich jednoznačnou klasifikaci jako součást tussentaal (De Schryver 2012: 146–147). Přesto jsme se snažili seznam výše sestavit tak, aby odrazil nejtypičtější rysy tussentaal.

3.3 Tussentaal v televizní fikci

Tussentaal zaujímá silnou pozici ve vlámských médiích a televizní fikce není výjimkou. Jelikož se praktická část této práce zaměřuje na tussentaal ve dvou soudobých vlámských fiktivních televizních seriálech, nastíníme v této kapitole status tussentaal právě v této oblasti. Sarah Van Hoof (2015) vypracovala zevrubnou diachronní sociolingvistickou studii zaměřenou na jazyk

³⁴ Výběr specificky těchto slov byl jako u ostatních rysů motivován frekvencí jejich výskytu v odborných publikacích. Na rozdíl od ostatních rysů jsou lexikální prvky málo podrobně popsány a autoři často zmiňují odlišná slova.

³⁵ Tzn. druhá a třetí osoba singuláru, v příkladu v textu třetí osoba singuláru.

fiktivních pořadů ve vlámském veřejnoprávním vysílání. Práce Van Hoof je v této oblasti nejaktuálnějším rozsáhlým výzkumem,³⁶ a proto zde vycházíme především z jejích poznatků. Výzkum ukázal dominanci tussentaal v moderní tvorbě na úkor dialektu a standardního jazyka, zatímco v seriálech z počátku 80. let 20. století je znatelný větší výskyt těchto dvou variet (Van Hoof 2015: 208–209). Jazyk soudobé fikce tak vykazuje redukovanou variaci a tussentaal je všudypřítomný: „Užívání jazyka ve fikci si během třiceti let [...] prošlo dvojím posunem, od pólů dialektu a standardního jazyka k mezizóně jazykového spektra, ve které se dnes nachází téměř všechny [...] fiktivní seriály“³⁷ (Van Hoof 2015: 209). Jazyk dřívějších pořadů měl rovněž zřetelné rozčlenění: substandardní mluva³⁸ náležela většinou nižším, převážně humoristickým žánrům a stejně tak postavám níže společensky postaveným. Standardní jazyk naopak charakterizoval postavy s vyšším sociálním statutem a vážnější, vyšší žánry (Van Hoof 2015: 416; Van Hoof 2012: 280, 287–288).

V současné tvorbě, silně charakterizované fikcí odehrávající se v současnosti, se tussentaal nevyskytuje pouze v telenovelách či v komediích, ale i ve vážnějších fiktivních žánrech (Van Hoof 2015: 209–210). Mluva dnešních seriálů tak odpovídá vlámské jazykové realitě, ve které je až na výjimky výchozí volbou tussentaal (De Caluwe et al. 2013: 7). Tussentaal je ve své podstatě jistou neutrální, zlatou střední cestou pro jazyk televizní fikce, jelikož v sobě nese stereotypizaci jako dialekt a negativní konotace jako standardní jazyk mimo formální kontext (Van Hoof 2015: 406–408). Požadavek realismu má na jazyk fikce významný vliv: „[...] žánr fikce se zdá být sám o sobě velmi náchylný k substandardnímu užívání jazyka kvůli žánrově specifickým požadavkům, zejména dominantnímu kódu realismu, jemuž musí podle tvůrců a herců dobrá mainstreamová fikce většinou odpovídat“³⁹ (Van Hoof 2015: 415). Nicméně právě kvůli realistickému vyobrazení se v současné televizní fikci samozřejmě setkáme i se standardním jazykem⁴⁰ a dialekty⁴¹, pokud to kontext vyžaduje (Van Hoof 2015: 256–258).

³⁶ Alespoň pokud je nám známo.

³⁷ „Het taalgebruik in fictie heeft in dertig jaar tijd [...] een dubbele beweging gemaakt, van de polen dialect en standaardtaal weg naar de intermediaire zone van het taalspectrum, waarin vandaag vrijwel alle fictieseries [...] te situeren zijn.“ (Van Hoof 2015: 209)

³⁸ V dřívějších seriálech se vyskytoval i tussentaal, avšak v nižší míře než nyní (Van Hoof 2015: 416–415).

³⁹ „[...] blijkt het genre fictie *an sich* sterk vatbaar voor substandaardtaalgebruik, wegens genrespecifieke vereisten, met name de dominante code van realisme, waaraan goede *mainstream*-fictie volgens makers en acteurs meestal moet beantwoorden.“ (Van Hoof 2015: 415)

⁴⁰ Standardní jazyk je i ve fikci přirozeně spojován s formálními situacemi (Van Hoof 2015: 257 a 351).

⁴¹ Opět zde zopakujeme, že úbytek dialektu ve fikci má zároveň co do činění s historickým jazykovým vývojem ve Vlámku – mnoho herců dialekt v současnosti plně neovládá. Zároveň jde tvůrcům především o srozumitelnost, pro kterou je dialekt často nevhodný (Van Hoof 2015: 412–413).

Geeraerts, Penne a Vanswegenoven (2000) se ve svém sociolingvistickém výzkumu zaměřili na tussentaal v mýdlových operách (telenovelách⁴²), se kterými byl v té době tussentaal hojně spojován, a upozorovali vliv sociálního původu postav na intenzitu jejich tussentaal. To znamená, že tussentaal postav pocházejících z nižších společenských poměrů obsahoval více nestandardních prvků (ve Van Hoof & Vandekerckhove 2013: 38). Výzkumu tussentaal ve fiktivních seriálech se věnovalo i několik studentů ve svých závěrečných pracích, přičemž velký podíl vznikl na Univerzitě v Gentu. Z diplomových prací zabývajících se tussentaal v televizní fikci můžeme zmínit například výzkum Frederika de Riddera (2007), který zkoumal tussentaal v humoristickém televizním pořadu *In de gloria*. Jeho analýza mimo jiné ukázala, že tussentaal v *In de gloria* je především poplatný realitě, a není tudíž prezentována pouze jeho karikatura pro dosažení humorného efektu (De Ridder 2007: 94).

Van Hoof a Vandekerckhove (2013: 60–61) podotýkají, že další výzkum zohledňující vnitřní variaci ve fikci je žádoucí a v této souvislosti předkládají několik hypotéz. Jednou z hypotéz je větší zastoupení substandardního jazyka v komediích a standardnějšího v žánrech vážnějších. V této práci na tuto hypotézu částečně navážeme, nicméně se zaměříme specificky na tussentaal. Z výše uvedeného vyplývá, že tussentaal je dominantní jazykovou varietou ve většině současné televizní fikce. My chceme prozkoumat, zda jsou i přesto přítomny rozdíly v míře tussentaal mezi dvěma odlišnými žánry, což provedeme prostřednictvím několika typických prvků této jazykové variety. V následujících kapitolách představíme zkoumané seriály a detailněji popíšeme náš cíl a dílčí záměry.

⁴² V této práci používáme termíny mýdlová opera a telenovela jako synonyma.

4 Metodologie

4.1 Korpus

Pro náš výzkum jsme si vlastní transkripcí sestavili korpus ze dvou současných vlámských fiktivních televizních seriálů, *wtFOCK* a *De twaalf*. Aby byl objem materiálu srovnatelný, rozhodli jsme se z důvodu rozdílné délky epizod obou pořadů transkribovat první dvě epizody *wtFOCK* (dohromady cca 45 minut) a první epizodu *De twaalf* (cca 46 minut). Celkový počet slov pro analýzu míry tussentaal tvoří subkorpus *De twaalf* o 3511 slovech a druhý subkorpus *wtFOCK* s 3351 slovy. Metodu transkripce společně s počtem slov použitým pro výzkum podrobněji vysvětlujeme v kapitole 4.4. Níže však nejprve odůvodníme výběr zvolených seriálů a blíže je popíšeme.

Aby zkoumaný materiál reflektoval současnou jazykovou situaci ve Vlámku, byla jedním z kritérií pro výběr těchto seriálů jejich aktuálnost. Oba seriály kritérium aktuálnosti splňují – byly uvedeny v letech 2018 a 2019 a rovněž se v současnosti odehrávají. Dále se v obou případech jedná o realistickou fikci, pro kterou je příznačné autentické zobrazení užívání jazyka. Zároveň jsou však seriály dostatečně žánrově a příběhově odlišné, aby nám pro srovnání poskytly rozmanitý vzorek postav, prostředí a komunikačních situací. Stejně tak mají zvolené seriály různé tvůrce a vysílatele a odlišné cílové publikum. V následujících podkapitolách poskytneme resumé obou seriálů za účelem zasazení analyzovaných sekcí do kontextu svého zdroje.

4.1.1 wtFOCK

wtFOCK je internetový teenagerský seriál a remake norského *Skam*. Původní seriál *Skam* byl slovy autorky Julie Andem zamýšlen jako konglomerát sociálního realismu, sitcomu a mýdlové opery (Rushprint 2016)⁴³ a *wtFOCK* této žánrové charakterizaci odpovídá. *wtFOCK* byl uveden v roce 2018, s původní poslední epizodou odvysílanou v roce 2021. Epizody *wtFOCK* jsou sestaveny z krátkých klipů, které byly publikovány online v reálném čase. Celé epizody se poté vysílaly skrze komerční kanály Vier (nyní Play4) a Vijf (nyní Play5) (Telenet 2019).⁴⁴ V průběhu psaní této práce byla v květnu roku 2023 představena nová sezóna s novou generací

⁴³ <https://rushprint.no/2016/04/nerven-i-skam-skal-vaere-sterk-og-relevant/>

⁴⁴ <https://press.telenet.be/jij-weet-niet-wat-wtfock-is-jouw-dochter-of-zoon-hoogstwaarschijnlijk-wel>

postav a online platformou je momentálně goplay.be. V současnosti⁴⁵ seriál skýtá šest sezón a 56 celých epizod.⁴⁶ Většine postav byly zároveň vytvořeny aktivní účty na sociálních sítích (*Skam* fungoval na stejné bázi). Na scénáři pro *wtFOCK* se podíleli Bram Renders, Rutger Beekers, Kris Gans a Geert Verbanck, na režii Tom Goris, Cecilia Verheyden a Bente Peeters (IMDb).⁴⁷

wtFOCK vypráví příběhy skupiny teenagerů žijících v Antverpách, přičemž každá sezóna se soustředí na jednu hlavní postavu. Seriál diváka provází každodenním životem dospívajících a důraz je kladen zejména na témata s tím související. Mezi ta patří například mezilidské vztahy, sexuální orientace, duševní zdraví, náboženství a hledání identity. V kombinaci s vážnějšími situacemi je seriál protkán odlehčenými momenty a komediálními prvky. Ve *wtFOCK* se setkáváme primárně s neformálními rozhovory. Ty jsou z větší části realizované teenagery komunikujícími mezi sebou a výjimečně se jich účastní i rodiče hlavních postav. Konkrétně se v námi zkoumaných epizodách *wtFOCK* nevyskytuje ani jedna formální situace.

4.1.2 De twaalf

De twaalf je psychologický thriller (Variety 2019)⁴⁸ o deseti epizodách uvedený roku 2019 a vysílán VRT skrze kanál Één. Scénář vytvořili Bert van Dael a Sanne Nuyens a režie se ujal Wouter Bouvijn (VRT 2019).⁴⁹ Výchozím bodem příběhu zasazeného do prostředí města Gent je soudní proces ve věci vraždy – Frie Palmers je obviněna z vraždy své kamarádky před osmnácti lety a nedávné vraždy své malé dcery. O vině či nevině obžalované rozhoduje dvanáct náhodně vybraných členů lidové poroty, na které název *De twaalf* (Dvanáct) odkazuje. Příběh sleduje jak obviněnou a osoby přímo spojené s projednávanými případy uvnitř a mimo soudní síň, tak komplikované osobní životy několika členů poroty. Narozdíl od *wtFOCK* se v *De twaalf* prolíná neformální soukromá komunikace s formální. K formálním kontextům, které se v první epizodě *De twaalf* objeví, patří například promluvy televizních a rozhlasových reportérů podávajících zprávy o probíhajícím soudním procesu. Dále sledujeme některé postavy

⁴⁵ Konec května 2023.

⁴⁶ V roce 2020 bylo navíc odvysíláno 32 krátkých klipů pod názvem *wtFOCKDown*, zobrazující hlavní postavy v lockdownu během pandemie covidu-19.

⁴⁷ https://www.imdb.com/title/tt9599524/fullcredits?ref_=tt_ov_st_sm

⁴⁸ <https://variety.com/2019/tv/global/hotel-beau-sejour-bert-van-dael-sanne-nuyens-canneseries-the-twelve-1203181585/>

⁴⁹ <https://www.vrt.be/nl/over-de-vrt/nieuws/2019/10/16/spannende-karakterreeks-de-twaalf/>

poskytovat veřejné rozhovory. Zobrazený průběh procesu v soudní síni je rovněž formální událostí, nicméně v určitých momentech slyšíme například soudkyni používat *tussentaal*.

4.2 Záměr práce a hypotézy

Tussentaal se vyskytuje v obou seriálech a my chceme prozkoumat, zda dva odlišné žánry ovlivňují míru jeho užití. Cílem práce je popsat a porovnat zastoupení *tussentaal* ve dvou žánrově odlišných současných fiktivních seriálech prostřednictvím několika (viz kapitola 4.3) typických prvků *tussentaal* z fonologické, morfosyntaktické a lexikální roviny. Na základě výše zmíněné hypotézy a charakteru zkoumaných seriálů předpokládáme, že v *De twaalf* bude i přes výše nastíněné použití *tussentaal* ve formálních kontextech celková míra *tussentaal* nižší v porovnání s *wtFOCK*. Nejprve mezi sebou porovnáme přepsané epizody seriálů v jejich celku. Toto srovnání formuje makro úroveň našeho výzkumu. Vzhledem ke skutečnosti, že oba seriály obsahují větší množství postav s nerovnoměrným počtem replik, se následně na mikro úrovni zaměříme na dvě postavy s nejvyšším počtem slov z každého seriálu. Tímto způsobem zjistíme, zda se výsledky pro celé seriály promítají do mluvy samostatných postav. Výskyt zkoumaných rysů *tussentaal* v jejich replikách zasadíme společně s několika příklady z korpusu do kontextu promluv a jejich společné výsledky porovnáme s celkovými výsledky pro jejich příslušný seriál.

Rovněž jsme si pro makro úroveň určili dva dílčí záměry. Prvním je zjistit, které z prvků se v obou seriálech vyskytují nejčastěji. Naší hypotézou je, že fonologické rysy, v našem případě zkoumaná apokopa ve slovech *dat*, *wat*, *niet*, *met* a *maar*, budou společně se substandardními zájmeny zastoupeny nejvíce. Z dřívějších výzkumů *tussentaal* v televizních pořadech (De Ridder 2007; Prieels 2012) vyplynulo, že právě fonologické rysy se objevují s nejvyšší frekvencí. Stejný výsledek očekáváme i zde. Mimoto předpokládáme vysoký výskyt nestandardních zájmen pro druhou osobu jednotného čísla, jelikož spolu postavy přímo komunikují a použití zájmen je nevyhnutelné, a rovněž jsou ve výzkumech jedním z nejfrekventovanějších prvků. Druhým dílčím záměrem je u několika typických prvků, pro které je možné jasně vyznačit standardní ekvivalenty, zmapovat poměr jejich realizace v nestandardní a standardní formě v obou seriálech a výsledky porovnat. S ohledem na rozsah práce toto provedeme prostřednictvím dvou morfosyntaktických rysů: 1. konjugace sloves *zijn* a *mogen* v druhé osobě singuláru a 2. zájmena druhé osoby singuláru ve funkci podmětu (detailní popis prvků viz kapitola 4.3).

4.3 Zkoumané rysy tussentaal

Rozsah výskytu tussentaal v našich subkorpusech budeme zkoumat a porovnávat prostřednictvím sedmi rysů. Prvků tussentaal, které by se daly zkoumat, je samozřejmě celá řada. Z důvodu rozsahu této práce jsme se rozhodli zaměřit pouze na prvky níže popsané. V této kapitole selekci prvků objasníme a prvky popíšeme. V teoretické části této práce (kapitola 3.2) je uveden seznam dalších typických znaků tussentaal.

Náš výběr byl založen na několika rysech často charakterizovaných jako typických pro tussentaal. Zde jsme primárně vycházeli ze seznamu Sarah Van Hoof (2015). Van Hoof ve svém korpusu kvantitativně zkoumala tussentaal ve vlámských fiktivních seriálech na základě sedmi rysů vyskytujících se téměř ve všech vlámských nářečních oblastech (Van Hoof 2015: 191). Z těchto takzvaných „obecně vlámských“ (Rys & Taldeman 2007: 1 v Van Hoof 2015: 191) prvků jsme pro naši práci zvolili pět – jeden fonologický (1) a čtyři morfosyntaktické rysy (2), (4), (5), (6). Abychom se neřídili jen výběrem od Van Hoof, doplnili jsme náš seznam zkoumaných prvků o další rysy (3), (7), taktéž zmiňované v relevantních publikacích o tussentaal (např. De Caluwe 2006; Lybaert & Delarue 2017; UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands 2014; Caluwé 2012). Pro výzkum tak máme zástupce z fonologické, morfosyntaktické i lexikální roviny. Níže následuje přehled vybraných rysů.

4.3.1 Fonologické rysy

(1) Apokopa ve funkčních slovech

Pro tussentaal je běžná apokopa na konci krátkých funkčních slov. Ve standardní nizozemštině se koncové *-t* v krátkých funkčních slovech jako *dat*, *wat*, *niet* a *met* téměř vždy vyslovuje jako *-t*. Výjimkou je regresivní asimilace, pokud se koncové *-t* objeví před slovy začínajícími na *-d*: *wa[d]oe je nu?* (co to děláš?), a rovněž kontrakce slov *dat* a *is*, *da's* (to je), je součástí standardního jazyka (Van Hoof 2015: 191–192)⁵⁰. U mluvčích tussentaal naopak můžeme často slyšet redukci tohoto koncového *-t*: *da probleem* (ten problém), *nie me mij* (se mnou ne) (Van Hoof 2015: 191–192). V našem korpusu se stejně jako Van Hoof zaměříme na apokopu

⁵⁰ Pro další literaturu k tématu viz. *ibid.*

koncového *-t* v těchto krátkých „funkčních“, tj. gramatických slovech: *dat (da)*, *wat (wa)*, *niet (nie)*, *met (me)*⁵¹ a doplníme o jedno funkční slovo navíc: *maar (ma)*.⁵²

4.3.2 Morfosyntaktické rysy

(2) Zájmena druhé osoby singuláru ve funkci podmětu

- „*Gij-systém*“

Neformální osobní zájmena pro druhou osobu jednotného čísla jsou ve standardní nizozemštině *je*, *jij*, *je/jou*⁵³, přičemž zájmeno *u*⁵⁴ vyjadřuje vykání. V tussentaal se používá takzvaný „*gij-systém*“ pro druhou osobu jednotného čísla, se zájmenem *u* ve funkci předmětu. Věta ve standardní nizozemštině *je ga je verbranden als je niet oplet* by v tussentaal mohla vypadat například takto: *ge gaad u verbranden als ge nie oplet* (spálíš se, pokud si nedáš pozor) (De Caluwe 2006: 20). Tento systém vykazuje od standardního, zřetelně rozčleněného paradigmatu rozdíly. *Ge* a *gij* jsou ve funkci podmětu ekvivalentem neformálního standardního *je* a *jij*, ale také formálního standardního *u* ve funkci podmětu. V pozici předmětu může být *u* v *gij-systému* protějškem neformálního *je/jou*, tak formálního *u*, a může být tudíž jak standardní, tak nestandardní. Na stejném principu pak funguje i posesivní zájmeno *uw*, které by ve své standardní formě bylo *je/jouw*, ale i *uw*.⁵⁵ (Van Hoof 2015: 195–197). S ohledem na nejednoznačnost forem *u* v jiné funkci než podmětné zahrneme do kvantifikace, stejně jako Van Hoof (2015: 197), pouze zájmena druhé osoby v pozici podmětu a jejich klitický tvar (cf. infra), jelikož ta jsou vždy nestandardní. U tohoto rysu budeme rovněž porovnávat standardní *je/jij* a *u* se substandardním *ge/gij* a jejich klitickou formou.

⁵¹ V praktické části se budeme zabývat pouze zmapováním apokopy v těchto slovech. *Dat* a *wat* realizováno s *-t* může být v tussentaal v některých fonologických kontextech jak standardní, tak substandardní. Zároveň se koncové *-t* ve slovech *dat*, *wat* a *met* může před vokálem změnit na *-d*, tedy *wad* (Van Hoof 2015: 192). Tato hlásková změna je v našem korpusu vyznačena, i přestože není součástí zkoumání apokopy (viz kapitola 4.4, metoda transkripce).

⁵² *Dat* (to), *wat* (co), *niet* (negace/ne), *met* (s), *maar* (ale).

⁵³ Ty, ty – podmět (*jij* je plný tvar redukované formy *je*, má větší důraz), tebe/tě – předmět (opět *jou* s větším důrazem než *je*).

⁵⁴ Vy i Vás/Vám.

⁵⁵ Tvoje.

- **Klitická forma zájmen**

V postverbální pozici mohou mít v tussentaal tato osobní zájmena ve funkci podmětu klitickou formu a tvořit tak se slovesem jeden celek (De Ridder 2007: 43; Van Hoof 2015: 197). Klitické zájmeno v podobě *-te* ve *weete* a *-de* v *zijde* by tak ve standardní nizozemštině bylo od slovesa odděleno: *weet je, ben je* (víš, jsi). Lze se zde setkat i s reduplikací podmětu, jako například ve větě *moogde gij da wel doen?* (smíš to udělat?) (Lybaert & Delarue 2017: 145).

(3) Nestandardní konjugace sloves *zijn* a *mogen* v druhé osobě singuláru

Pro tussentaal je rovněž typická odlišná konjugace některých sloves. My se zaměříme konkrétně na slovesa *zijn* (být) a *mogen* (smět, moci) v druhé osobě singuláru⁵⁶ a zahrneme je i do srovnání s výskytem jejich standardních ekvivalentů. Sloveso *zijn* v imperativu a přítomný tvar druhé osoby singuláru získává podobu *zij(t)* místo standardního *ben(t)* a *wees*.⁵⁷ Tento prvek by tak ve větě mohl vypadat takto: *zij maar gerust* (můžeš si být jistý) či *ge zijt daar nie langer welkom* (nejsi tam už vítán) (De Caluwe 2006: 20). V préteritu druhé osoby se místo standardního *je was* setkáme s formou *ge waart* (byl jsi) (e-ANS: 2.3.6.5). Stejně tak se sloveso *mogen* v přítomnu druhé osoby singuláru může v tussentaal vyskytovat v podobě *moogt* (standardní forma: *mag*). Lefevere (2011: 46) kategorizuje *moogt* jako lexikální rys, jelikož jde o archaismus. My ho však společně se slovesem *zijn* ponecháme v této kategorii.

(4) Nestandardní *-ke* deminutivum

Deminutivum se ve standardní nizozemštině tvoří sufixem *-je* s různými alomorfy, ke kterým patří *-pje, -kje, -tje* či *-etje*. V tussentaal se naopak setkáme s deminutivem se sufixem *-ke*, rovněž s jeho příslušnými alomorfy, tedy například *-ke, -eke, -ske* či *-eske* (Van Hoof 2015: 194). I příslovce se mohou formovat tímto sufixem, jako například *efkes* místo standardního *eventjes* (chvilíčku). Nicméně sufix *-je* se ve Vlámku v mnoha fonologických kontextech objevuje i jako nestandardní realizace deminutiva (Van Hoof 2015: 194–195). Z tohoto důvodu nezahrnujeme srovnání nestandardního sufixu *-ke* s výskytem jeho standardního protějšku, jelikož bychom u sufixu *-je* ve většině případů nemohli s jistotou určit, jestli jde o standardní,

⁵⁶ I prezens první osoby singuláru může mít někdy u slovesa *zijn* nestandardní konjugaci, tedy *ik zijn* místo *ik ben* (De Ridder 2007: 44). Jelikož ostatní nestandardní konjugace sloves v tussentaal spočívá spíše v redukci koncové hlásky či použití plurálního / základního tvaru slovesa pro první osobu, přišlo nám zajímavější zaměřit se na tvary sloves, které mají zřetelně odlišná konjugační paradigmatata v porovnání se standardním jazykem.

⁵⁷ *Ben(t)* indikativ, *wees* imperativ.

či substandardní realizaci. Deminutivum se sufixem *-ke* však použijeme pro porovnání počtu jeho výskytů mezi seriály.

(5) Adnominální flexe u maskulinních substantiv

V tussentaal je běžná nestandardní flexe adnominálních elementů (tj. specifická sufixální flexe členů, adjektiv a některých zájmen⁵⁸) rozvíjejících maskulinní substantiva v singuláru. Děje se tomu tak v atributivní pozici před maskulinními substantivy v singuláru začínajícími na vokál či konsonanty *h, d, t, b* prostřednictvím koncovky *-en*. V jiných fonologických kontextech může mít adnominální flexe podobu koncovky *-e* (Taeldeman 2008: 33; Van Hoof & Vandekerckhove 2013: 41–42). Oproti tomu v těchto případech získávají tato adnominalia buď koncovku *-e*, či se neohýbají vůbec (Van Hoof 2015: 194). Standardní použití bez flexe: *een dag, een grote stoel, mijn stoel, die dikke vinger* versus nestandardní s flexí: *nen dag, ne grote stoel, mijnen stoel, dieën dikke vinger*.⁵⁹ Standardní flexe s *-e*: *elke dag, onze hond*⁶⁰ versus nestandardní flexe s *-en*: *elken dag, onzen hond*⁶¹ (Van Hoof 2015: 194; Van Hoof & Vandekerckhove 2013: 41–42). V praktické části spočítáme výskyt nestandardní flexe nejen u členů a zmíněných zájmen, ale i u adjektiv a výsledky porovnáme mezi seriály.

(6) Redundantní dat ve vedlejších větách

Za podřadícími spojovacími výrazy (kromě *dat* a *als*) v tussentaal často následuje redundantní *dat*. Tomuto *dat* tak můžou ve vedlejších větách předcházet tázací výrazy *wie, wat, waar, wanneer, hoe*, pronominální adverbia s *waar-* a také podřadící spojky jako *of*. Použití redundantního *dat* je opět specifický úkaz rozšířen téměř všude ve Vlámku (Taeldeman 2008: 36; De Caluwe 2006: 20). Místo standardního „*ik weet wie er komt*“ mohou mluvčí tussentaal použít „*ik weet wie dat er komt*“ (vím, kdo přijde) (Van Hoof & Vandekerckhove 2013: 43). V našem korpusu vyhledáme realizaci redundantního *dat* ve všech vedlejších větách uvozených tázacími výrazy *wie, wat, waar, wanneer, hoe*, pronominálními adverbii s adverbiálním *waar-* (tedy například *waarop, waarmee*) a podřadícími spojkami.

⁵⁸ Konkrétně posesivních, tázacích, demonstrativních a několika neurčitých (Taeldeman 2008: 32).

⁵⁹ Překlad do češtiny: den, velký stůl, můj stůl, ten tlustý prst.

⁶⁰ Ve standardní nizozemštině by byla tato slova bez flexe před neutry, například *elk onderdeel* (každá součást), *ons dochtertje* (naše dcerka).

⁶¹ Překlad do češtiny: každý den, náš pes.

4.3.3 Lexikální rysy

(7) Citoslovce

Lexikální prvky mohou být z hlediska kategorizace diskutabilní, jak již bylo předesláno v první části této práce, a odborná literatura se jimi zabývá méně než například morfosyntaktickými rysy. V našem korpusu se přesto zaměříme na citoslovce, jelikož jsou podle našeho názoru nezanedbatelnou součástí tussentaal, a to potvrzují i odborné publikace a výzkumy tussentaal, kde jsou některá z nich zmiňována, ačkoli ne příliš konzistentně. Nás zajímají ta citoslovce, která jsou jasně kategorizovaná jako typicky mezijazyková (tussentaal), a proto mohou být použita jako další prvek pro srovnání míry tussentaal ve zkoumaných seriálech. Kvůli častému nejednotnému statusu mnohých citoslovcí jsme se pro náš výzkum rozhodli řídit seznamy od organizace *Taaltelefoon* a projektu *Dialectloket*. In *Duidelijk Nederlands* (2012) je příručka jazykového poradenství vlámské vlády, organizace *Taaltelefoon*. Dirk Caluwé (2012: 64–65) v ní popisuje předkládaný výčet citoslovcí jako „výplňová slova, která mají charakter tussentaal“: *allee, amai, awel, nè, sè, zulle*. *Dialectloket* je projekt dialektologů z Univerzity v Gentu zpřístupňující odborné informace o jazykové variaci (UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands 2014). Jejich seznam tussentaal citoslovcí je následující: *allee, voila, awel*. Těchto sedm citoslovcí: *allee, amai, voila, awel, nè, sè, zulle*⁶² vyhledáme v našem korpusu. Pro *zulle* zohledníme i jeho ostatní formy, jejichž rozšíření má ve *Vlaams woordenboek*⁶³ stejné označení jako *zulle*, tj. *Gans Vlaanderen* (celé Vlámsko). K těm patří *zenne* a zkrácená forma *ze*.⁶⁴ V obou seriálech spočítáme četnost výskytu uvedených citoslovcí a opět skrze ně seriály porovnáme.

4.4 Metoda transkripce

K sestavení korpusu byla ze zvukového materiálu všech zkoumaných epizod vytvořena ortografická transkripce mluvených projevů všech postav. Všechny repliky jsme mnohokrát velmi pečlivě napslouchali. Pro konzistentní a přehledný zápis jsme zvolili, stejně jako

⁶² Překlady citoslovcí velmi závisí na způsobu použití ve větě, každopádně zde pro ilustraci poskytneme alespoň základní významy: no tak, páni, a je to, no jo, a dost, a hele, víš co.

⁶³ *Vlaams woordenboek* (Vlámský slovník) je online databáze typicky vlámských slov a výrazů spravovaná Vlámky. Přispěvatelé lemmata běžně propojují s odkazy na oficiální slovníky. (<https://www.vlaamswoordenboek.be/>)

⁶⁴ Pro úplnost jsme tyto dvě formy telefonicky ověřili s vlámským jazykovým poradenstvím, *Taaltelefoon* (*Taaltelefoon*, 18. srpna 2023, osobní komunikace).

například Greet Derudder (2014) či Chloé Lybaert (2014), kombinaci vybraných konvencí z *Protocol voor Orthografische Transcriptie* (2000) (Protokolu pro ortografickou transkripci) a výjimek z nich.

Konvence převzaté z Protokolu pro ortografickou transkripci (2000), které byly použity během tvoření Korpusu mluvené nizozemštiny (*CGN, Corpus Gesproken Nederlands*), jsou následující. Podle konvence B1 používáme „nový pravopis“ nizozemštiny (*de nieuwe spelling*).

Podle konvence D2a jsme rovněž zapsali redukované tvary slov jako 'k, 't, 's⁶⁵, m'n, d'r, z'n, da's, zo'n a podle D2da výslovnostní varianty, které jsou dostatečně ukotveny v psaném jazyce (*ouwe* pro *oude* a *goeie* pro *goede*⁶⁶). Dále podle D3 povětšinou neznázorňujeme výslovnost. To by mohlo vést k fonetické transkripci, což je nad rámec záměru práce a není záměrem transkripce ortografické. Proto jsme například slova se sufixálním *-en(s)* (*tussen, maken*, vyskytující se například i na konci první části kompozit: *samenleving* či ve funkci plurálové koncovky: *mensen*) a interfixálním *-en-* (*dierenrechtenactivist*)⁶⁷ zapsali tak, aby odpovídala psanému jazyku, i pokud *n* vysloveno nebylo. Důvodem je fakt, že obě realizace výslovnosti (*s n* či *bez*) jsou standardní, a tak na ně při transkripci nebyl brán zřetel.

Výjimku z této konvence jsme však uplatnili při přepisu zkoumané apokopy ve slovech *da, wa, nie, me* a *ma* a přepsali je doslovně. Případy, kdy se v těchto slovech koncové *-t* objevilo před slovem začínajícím na *t-* či *d-* byly vynechány z výpočtu. Důvodem je, že nelze s jistotou určit, jestli je koncové *-t* realizováno, či je součástí následujícího slova kvůli asimilaci hlásek (Van Hoof 2015: 192). Pro větší přehlednost zkoumaných prvků v korpusu byla v těchto momentech koncová hláska vložena do závorek: *da(t), me(t), nie(t), wa(t)*.

Nad rámec naší analýzy jsme doslovně přepsali i další výslovnostní prvky často uváděné jako typické pro *tussentaal* (viz kapitola 3.2), tedy redukci počátečního *-h*, nestandardní apokopy a synkopu v krátkých (funkčních) slovech a redukci koncového šva před vokálem. Pár případů sporné výslovnosti jsme pro kontrolu předložili dvěma rodilým mluvčím – pokud ani oni nedošli k jednoznačné shodě, transkripce v těchto momentech vypadá takto: *a(l)s*. Mimoto jsme přepsali i další rysy z prostudovaných zdrojů, zmíněné pod tabulkou v kapitole 3.2, tedy progresivní asimilaci počáteční hlásky *d-*, když jí předchází koncové *-t*, spojovací *-n* a redukci

⁶⁵ 's jsme použili i pro přepis modální částice *eens* vyslovené jako [is].

⁶⁶ Starý, dobrý.

⁶⁷ Překlad příkladů: mezi, dělat/tvořit, společnost, lidé, bojovník za práva zvířat.

-t u přítomných slovesných tvarů pro 2. a 3. os. sg.⁶⁸ Popsané typy výslovnostních odchylek žádá Protokol přepsat podle pravopisného úzu, my se však v těchto případech snažili o přepis co nejvíce poplatný mluvě v seriálech. I přestože jsme se snažili být co nejpřesnější, je samozřejmě možné, že jsme některým slovům i přes opakovaný poslech špatně porozuměli. Pokud byl některý výrok zcela nesrozumitelný, či přes sebe postavy mluvily, označili jsme tyto sekvence jako xxx (podle konvence B2).

Protokol využívá pro nestandardní morfosyntaktické konstrukce a slova označení hvězdičkou s odlišnými písmeny, nicméně implementace takového značení by zhoršila čitelnost naší transkripce. Místo toho jsme zkoumané rysy v transkripcích vyznačili tučně. Mimoto jsme lexikální prvky, které nemají pravopisný úzus, zapsali na základě lemmat ve *Vlaams woordenboek*. Slova z jiných jazyků než z nizozemštiny byla přepsána podle standardních pravopisných zvyklostí daného jazyka.⁶⁹ Pakliže nebylo jasné, která postava mluví, použili jsme podle B8 označení speaker_unknown. V ostatních případech je před každým výrokem uvedeno jméno postavy, nebo pokud jméno není známo, je postava uvedena opisem, například jejím vztahem k hlavním postavám (viz Joeriho_dcera jako označení pro dcery jedné z hlavních postav se jménem Joeri). Příklad zápisu:

Jens: Wij gaan **efkes**, eh, roken.

Jana: Roken? **Gij** rookt toch **nie**?

Moyo: **Allee** Jana, have some fun. Da's hier toch een feestweekend?

Jens: Ja, **voilà**. Een keer, **da** kan toch geen kwaad.

Přerušené projevy byly vyznačeny pomocí spojovníku -. To jsme uplatnili i v případech, kdy jsou repliky postav zastíněny hudbou. Pauzy a přerývaná či nedokončená řeč je zapsána trojtečkou. Úplně všechny zvuky, které postavy vyprodukovaly, přepsány nebyly. Citoslovce typu *hè, eh, oh, ah, ehm/mhm/hm, bcho, goh, bwa* a jim podobná jsme v transkripci zaznamenali, především protože byly ve většině případů začleněny do replik. Dalším zvukům jako hluku v pozadí, smíchu, polibkům, vzdechům atd. nebyla během transkripce věnována pozornost, jelikož bychom z větší části nevěděli, jak je v psané formě zaznamenat a jejich zápis by zkreslilo celkový počet slov a příliš narušovalo repliky.

⁶⁸ Stejně tak jsme doslovně zapsali i výslovnost znělého -d místo neznělého -t na konci slov před vokálem. Van Hoof (2015: 192) výskyt tohoto jevu popisuje u slov *wat, dat a met* jako substandardní prvek tussentaal, a i v našem korpusu se tato výslovnost u několika slov vyskytla.

⁶⁹ Výjimkou byl vulgarismus "fuck", který je součástí názvu seriálu wtFOCK. V tomto případě jsme se drželi seriálové stylizace a přepsali "fuck" jako "fock".

Z obou seriálů jsme pro výzkum odstranili dvě krátké sekvence. Z *wtFOCK* byla odstraněna replika jedné z postav, jelikož je kompletně v angličtině a pro výzkum belgicko-nizozemské variety tussentaal není relevantní a zkreslila by celkový počet slov.⁷⁰ Z *De twaalf* jsme do míry výskytu prvků tussentaal nezapočítali jeden krátký rozhovor. Jde o rozhovor dvou bratrů, kteří používají silnou nářeční výslovnost a několik regionálně omezených slov. Toto byl jediný moment v obou seriálech, kdy bylo obtížné určit, zda mezi sebou postavy mluví formou tussentaal silně ovlivněnou dialektem, či zda by se jejich mluva již měla definovat jako dialekt či regiolekt (interdialekt). Na vyznačení jasné hranice mezi tussentaal a dialekty se často neshodnou ani lingvisté či rodilí mluvčí (Lybaert & van Hest 2020: 129). My v této souvislosti danou pasáž vynecháme. Námi zkoumané prvky tussentaal se vyskytují i v dialektech a zahrnutí tohoto rozhovoru by mohlo zkreslit výsledky o míře tussentaal, pokud se skutečně jedná o dialekt/regiolekt. Rozhovor je nicméně v transkripci obsažen, ohraničen závorkami. Výslovnost jsme zde označili se *z podle konvence D5 a další konstrukce s *d. Celkový počet slov pro výpočet míry tussentaal v jednotlivých seriálech je tak 3351 pro *wtFOCK* a 3511 pro *De twaalf*. Kompletní transkripci lze nalézt v příloze této práce.

⁷⁰ V příloze je tato část v transkripci zaznamenána v závorkách.

5 Analýza

5.1 Makro úroveň: *wtFOCK* a *De twaalf*

Následující kapitola představí počty výskytů zkoumaných rysů tussentaal pro každý rys zvlášť a následně mezi sebou seriály porovná skrze výpočet podílu všech výskytů na celkovém počtu slov příslušného subkorpusu. V každé podkapitole poskytneme několik příkladů a některé zajímavé jevy popíšeme. Součástí je rovněž srovnání se standardními ekvivalenty u dvou vybraných prvků.

V naší analýze jsme se nesnažili o výpočet relativních čísel. To by rovněž vyžadovalo určit, v jakých momentech se standardní protějšek substandardního rysu potenciálně mohl vyskytnout, což je náročný proces i pro rodilé mluvčí. Místo toho jsme, jak již bylo zmíněno výše, vypočítali skrze zvolené prvky procentuální míru tussentaal v celkovém počtu slov každého seriálu zvlášť. Té jsme dosáhli vydělením počtu výskytu prvků celkovým počtem slov a vynásobením tohoto výsledku číslem 100. Jednotlivé výpočty jsme se rozhodli zaokrouhlit na dvě desetinná místa. Celkové procentuální výsledky a přehled četnosti jednotlivých prvků je uveden v kapitole 5.1.8.

5.1.1 Fonologie: apokopa ve slovech *dat*, *wat*, *niet*, *met*, *maar*

Vynechaná koncová hláska v krátkých funkčních slovech *dat*, *wat*, *niet*, *met* a *maar* je vysoce zastoupeným prvkem jak ve *wtFOCK*, tak v *De twaalf*. V obou seriálech se apokopa nejvíce vyskytuje ve slově *dat*, jež plní funkci spojky (že) a zájmena (to, který). Druhým slovem s nejvyšším počtem výskytů je *niet*, vyjadřující negaci. Například v těchto větách z *wtFOCK* (1) a *De twaalf* (2) můžeme sledovat apokopu v obou slovech současně:

(1) *Ze weet ook **da** ze u **nie** kan blijven negeren, hè.*

Ona přece taky ví, že tě nemůže pořád ignorovat.

(2) ***Da** meende toch **nie**.*

To snad nemyslíš vážně.⁷¹

Apokopa se hojně vyskytuje i v dalších zkoumaných slovech. Ve slovech *dat*, *wat*, *niet*, *met* a *maar* společně činí zánik koncové hlásky 228 realizací ve *wtFOCK* a 163 v *De twaalf*.

⁷¹ Samozřejmě se nabízí více možných překladů, jako například: Dělaš si legraci? Pro znázornění negace i v češtině jsme zde však zvolili překlad použitý v textu.

Konkrétní čísla pro každé zkoumané slovo a jejich souhrnný procentuální výskyt v subkorpusech pro jednotlivý seriál znázorňuje tabulka níže:

apokopa	wtFOCK	De twaalf
<i>dat</i>	91	82
<i>wat</i>	39	11
<i>niet</i>	62	48
<i>met</i>	14	7
<i>maar</i>	22	15
celkem	228 (6,80 %)	163 (4,64 %)

Tabulka 4: Apokopa ve slovech *dat*, *wat*, *niet*, *met*, *maar*

5.1.2 Morfosyntax: osobní zájmena *gij/ge* pro druhou osobu singuláru a jejich klitická forma ve funkci podmětu

Podmětový tvar zájmen *gij/ge* pro druhou osobu singuláru a jejich klitická forma má v obou seriálech vysokou míru výskytu. Ve *wtFOCK* se s tímto mezijazykovým rysem setkáme 118krát (z toho sedm realizací klitické formy), v *De twaalf* 83krát (s patnácti klitiky). V souvislosti se zdůrazněnou formou *gij* nechybí ani reduplikace podmětu.⁷² V *De twaalf* se reduplikace podmětu několikrát vyskytuje společně s klitickou formou, jako v příkladě (3) a (4). Ve *wtFOCK* se s reduplikací *gij* rovněž setkáme v kombinaci s klitickým tvarem (5) a i bez přítomnosti klitika (6).

(3) **Stade *gij* hier ook vanachter?**

Taky parkuješ tady vzadu?

(4) **Zoude *gij* da kunnen invullen?**

Mohl bys to vyplnit?

(5) ***Girl*, van welke planeet **komde *gij***?**

Holka, z jaký planety jsi spadla?

(6) ***Gij* ga harder kwispelen dan een teckel, *gij*.**

Ty budeš vrtět ocáskem víc než jezevčák, ty jeden.

Souhrnné výsledky pro jednotlivý seriál uvádí Tabulka 5:

wtFOCK	De twaalf
118 (3,52 %)	83 (2,36 %)

Tabulka 5: Osobní zájmena *gij/ge* pro 2. os. sg. a jejich klitický tvar ve funkci podmětu

⁷² Všechny případy duplikovaného zájmena *gij* byly spočítány jako samostatný výskyt.

5.1.2.1. Tussentaal vs. standard

U tohoto prvku jsme kromě nestandardních zájmen *gij* a *ge* a jejich klitické formy zkoumali i standardní zájmena druhé osoby singuláru ve funkci podmětu. Ve *wtFOCK* jsme se setkali pouze se 3 případy standardní realizace, všechny skrze zájmeno *je*. *De twaalf* oproti tomu ukázalo 33 výskytů standardních zájmen druhé osoby singuláru ve funkci podmětu. Ve 3 případech se jedná o zájmeno *je* a *jij*, zbylých 30 tvoří zdvořilostní zájmeno *u*. Zdvořilostní standardní *u* ve funkci podmětu se vyskytuje především na začátku epizody u příležitosti losování poroty. Zbylých 8 výskytů je realizováno reportéry (4x) a policejní komisařkou na konci epizody (4x).

Nelze si nepovšimnout, že využití standardního zájmena *je* je v obou seriálech spojeno s rodiči oslovujícími své děti – příklady (7) a (8) z *De twaalf* a (9) z *wtFOCK*:

(7) *Pak jij jouw jas, Kylian*

Vem si svoji bundu, Kyliane.

(8) *Eb je jouw rugzak?*

Máš svůj batoh?

(9) *Oelang ken je aar nu al? Kleuterklas?*

Jak dlouho už ji znáš? Od školky?

Z pozorovaných příkladů však nelze vyvodit, že máme co do činění s konzistentní strukturou používání neformálních standardních zájmen v takovém kontextu. Původkyně promluv znázorněných v (7) a (8), Delphine, adresuje v rámci stejné konverzace jedno ze svých dětí mezijazykovým *gij*-systémem: *Ebben we alles? Pakt uw rugzakje*. (Máme všechno? Vem si svůj batůžek). Posesivní zájmeno *uw* sice může být i standardní, zde je však jasné, že Delphine svým dětem nevyká a jedná se o nestandardní realizaci neformálního *jouw*. Přestože byly do kvantifikace zahrnuty pouze podmětné formy (viz metodologie 4.3), zasazení užívání jazyka do kontextu je při snaze o interpretaci vnitřních struktur nezbytné. Totožná situace nastává i ve *wtFOCK* – kromě příkladu (9) oslovuje matka Jany svou dceru striktně nestandardními zájmeny.

Postavy, kterým tyto promluvy náleží, využívají ve všech ostatních situacích nestandardních zájmen *ge/gij* (výše zmíněná Delphine rovněž klitického tvaru při inverzi). To stejné platí pro všechny postavy v *De twaalf*, které mají více než čtyři repliky a přispěly k výskytu standardního *u*. Abychom přehledněji znázornili poměr mezi osobními zájmeny *gij/ge* pro druhou osobu

singuláru včetně jejich klitické formy ve funkci podmětu a jejich standardními protějšky, vypočítali jsme pro každý seriál zvlášť procentuální míru tussentaal:

De twaalf

tussentaal	standard	celkem	míra tussentaal
83	33	116	71,55 %

Tabulka 6: Osobní zájmena *gij/ge* pro 2. os. sg. a jejich klitický tvar ve funkci podmětu vs. standardní ekvivalenty v *De twaalf*

wtFOCK

tussentaal	standard	celkem	míra tussentaal
118	3	121	97,52 %

Tabulka 7: Osobní zájmena *gij/ge* pro 2. os. sg. a jejich klitický tvar ve funkci podmětu vs. standardní ekvivalenty ve *wtFOCK*

V Tabulkách 6 a 7 můžeme pozorovat, že *wtFOCK* má z hlediska tohoto typického mezijazykového rysu vyšší míru tussentaal než *De twaalf*. I přes vyšší výskyt standardních forem v *De twaalf* v porovnání s *wtFOCK* je ovšem zřejmé, že nestandardní *gij-systém* v pozici podmětu je i zde prevalentní.

5.1.3 Morfosyntax: konjugační paradigmata *zijn* a *mogen* pro druhou osobu singuláru

Distinktivní mezijazyková konjugační paradigmata sloves *zijn* a *mogen* pro druhou osobu singuláru se ve *wtFOCK* vyskytují 9krát, v *De twaalf* 13krát. Tvar *moogt* je použit jak ve *wtFOCK*, tak v *De twaalf*, stejně jako nestandardní přítomný tvar slovesa *zijn*. V příkladu (10) z *wtFOCK* a (11) z *De twaalf* můžeme pozorovat přítomný tvar *zijt* plnit funkci pomocného slovesa v perfektu:

(10) *Zijde 't vergeten?*⁷³

Tys na to zapomněl?

(11) *Wilt ge de jury misschien 's iets vertellen over oe ge zijt opgegroeid, hm?*

Nechtěla byste porotě něco povědět o svém dospívání?

⁷³ Klitická forma osobního zájmena, místo *zijt ge* se zde vyskytuje tvar *zijde*.

S nestandardním imperativem *zij* se setkáme pouze jednou, a to ve *wtFOCK*:

(12) *Ah ma ja, zij ma zeker.*

No jasně, na to vem jed.

Préteritní tvar *waart* se naopak objevuje pouze v *De twaalf* a všechny jeho 4 výskyty jsou zároveň realizovány soudkyní:

(13) *Waar **waart** **gij** eigenlijk toen de feiten zich afspeelden?*

Kde jste vlastně byla, když k událostem došlo?

Všechny zaznamenané nestandardní realizace těchto sloves jsou doprovázeny nestandardními zájmeny (s výjimkou imperativu, kde je zájmeno nevyjádřeno). Četnost výskytů v jednotlivých subkorpusech znázorňuje Tabulka 8:

<i>wtFOCK</i>	<i>De twaalf</i>
9 (0,27 %)	13 (0,37 %)

Tabulka 8: Nestandardní konjugační paradigmata *zijn* a *mogen* pro 2. os. sg.

5.1.3.1 Tussentaal vs. standard

I pro tyto nestandardní konjugace jsme zmapovali výskyt jejich standardních ekvivalentů v obou seriálech a opět vypočítali procentuální míru tussentaal. Ve většině případů se standardní konjugace vyskytuje společně s příslušnými standardními zájmeny druhé osoby (viz příklad (14) z *De twaalf*), ale není to pravidlem – v příkladu (15) z *wtFOCK* pozorujeme standardní *bent* v kombinaci s nestandardním *gij*:

(14) *U **mag** nog even uw mond opendoen, alstublieft.*

Můžete prosím na chvíli otevřít ústa?

(15) *Waarom **bent** **gij** de hele tijd zo pissed?*

Proč seš celou dobu tak naštvaná?

Tabulky 9 a 10 shrnují výpočty pro jednotlivé seriály:

De twaalf

tussentaal	standard	celkem	míra tussentaal
13	15	28	46,43 %

Tabulka 9: Nestandardní konjugační paradigmata *zijn* a *mogen* pro 2. os. sg. vs. standardní ekvivalenty v *De twaalf*

wtFOCK

tussentaal	standard	celkem	míra tussentaal
9	2	11	81,82 %

Tabulka 10: Nestandardní konjugační paradigmatata *zijn* a *mogen* pro 2. os. sg. vs. standardní ekvivalenty ve wtFOCK

Z těchto výsledků vyplývá, že standardní protějšky v *De twaalf* převažují nad nestandardními, a míra tussentaal je tak v tomto poměru signifikantně nižší než ve wtFOCK. Ve wtFOCK narozdíl od *De twaalf* stále převažují mezijazykové varianty.

5.1.4 Morfosyntax: -ke deminutivum

Deminutivum tvořené sufixem *-ke* se svými příslušnými alomorfy má jak ve wtFOCK, tak v *De twaalf* srovnatelný počet výskytů. Pět z jedenácti jeho celkových realizací v *De twaalf* tvoří příslovce *efkes* (chvilíčku). Zbylých 6 případů jsou substantivní deminutiva, přičemž 3 z nich jsou substandardní realizací slova *meisje* (dívka) – *meiske*. Ukázka (16) z *De twaalf* znázorňuje další příklad *-ke* deminutiva v konverzaci otce se svými dcerami:

(16) *Kom schatjes, we zijn er. Gordelkes uit.*

Pojďte, zlatíčka, jsme tady. Odepněte si pásečky.

Ve wtFOCK se *-ke* deminutivum vyskytuje 10krát. Stejně jako v *De twaalf* je použito v příslovci *efkes* (1 výskyt) a *meiske* (2 výskyty). Ve wtFOCK můžeme toto deminutivum dále pozorovat například i u vlastního jména:

(17) *Ja'ke, geen andere meeting. Gij en ik samen. Oké?*

Janičko, žádná další schůzka. My dvě spolu. Dobře?

Přehlednou míru výskytu *-ke* deminutiv v obou seriálech znázorňuje Tabulka 11:

wtFOCK	De twaalf
10 (0,30 %)	11 (0,31 %)

Tabulka 11: *-ke* deminutivum

5.1.5 Morfosyntax: adnominální flexe u maskulinních substantiv

Nestandardní adnominální flexe u maskulinních substantiv se ve *wtFOCK* vyskytuje minimálně – pouze čtyřikrát. Zde pozorujeme značný rozdíl v porovnání se 14 výskyty v *De twaalf*. Ve *wtFOCK* se s touto substandardní flexí setkáme u posesivního zájmena, adjektiva, neurčitého členu a demonstrativního zájmena. Pro ilustraci uvádíme příklad nestandardní flexe demonstrativního (18) a posesivního zájmena (19):

(18) *Zo ne loebas, hè?*

Takový pako, co?

(19) *Ik zit elemaal nie(t) te sturen achter uwe rug me Britt. Wie heeft u da nu weer gezegd?*

Ale já si přece nepíšu s Britt za tvýma zádama. Kdo ti zas tohle řekl?

V *De twaalf* se tato flexe také objevuje ve všech výše zmíněných atributivních modifikátorech maskulinních substantiv. Příklad (20) ukazuje demonstrativní zájmeno *dieën*, příklad (21) posesivní *onzen*:

(20) *Brechtje raakte vermist, dieën eerste januari. G' ebt daarna ook nog mee naar haar gezocht?*

Toho prvního ledna Brechtje zmizela. Taky jste ji potom pomáhala hledat?

(21) *Zijn we nie een klein beetje onzen tijd aan 't verdoen, komaan, zeg. Ja, voor mij is ze schuldig, ze.*

No tak, nemarníme tady trochu naším časem? Podle mě je teda vina, víte co.

Jak již bylo předesláno v metodologii, i na příkladech z korpusu můžeme sledovat, že tato nestandardní flexe spočívá v nadměrném skloňování adnominálií z pohledu standardního jazyka – příklad (18) by ve standardní nizozemštině měl tvar *zo 'n*, (19) *uw* (v tomto kontextu *jouw*), (20) *die* a (21) *onze*. Tabulka níže udává procentuální výskyt tohoto jevu ve *wtFOCK* a *De twaalf*:

<i>wtFOCK</i>	<i>De twaalf</i>
4 (0,12 %)	14 (0,40 %)

Tabulka 12: Adnominální flexe u maskulinních substantiv

5.1.6 Morfosyntax: redundantní *dat* ve vedlejších větách

Výskyt redundantního *dat* ve vedlejších větách je v obou seriálech srovnatelný: ve *wtFOCK* se s ním setkáme 9krát, v *De twaalf* 8krát. Nadbytečné *dat* je užito po rozličných spojovacích výrazech – příklady (22) a (23) z *wtFOCK* znázorňují jeho výskyt společně s tázacím adverbium *hoe* a pronominálním adverbium *waarin*, přičemž předložka *in* stojí odděleně:

(22) *Zo begrijpt g' oe mensen in elkaar zitten... hoe da mensen functioneren in een groep.*

Díky tomu pochopíš, jak jsou lidi naprogramovaný... jak fungují ve skupině.

(23) *Ik weet al waar da ze geen zin in heeft.*

Mně je jasný, na co náladu nemá.

V níže uvedených příkladech z *De twaalf* předchází redundantnímu *dat* tázací zájmeno *wie* (24) a temporální spojka *toen* (25):

(24) *De voorzitter gaad u ondervragen en de jury gaat voelen wie da gij echt zijt [...]*

Hlavní soudkyně tě vyzpovídá a porota zjistí, kým opravdu seš [...]

(25) *'k Was achttien toen da mijn vader is gestorven aan kanker.*

Bylo mi osmnáct, když můj otec zemřel na rakovinu.

Ve (22) si lze všimnout, že mluvčí uvozuje dvě věty za sebou stejnou spojkou, nicméně pouze v druhém případě využívá redundantního *dat*, i přestože se jedná o souvislou promluvu. Můžeme tedy usoudit, že jeho použití je spíše nahodilé. Tabulka 13 zobrazuje výsledky pro každý seriál zvlášť:

<i>wtFOCK</i>	<i>De twaalf</i>
9 (0,27 %)	8 (0,23 %)

Tabulka 13: Redundantní *dat* ve vedlejších větách

5.1.7 Lexikon: citoslovce

Celkový výskyt zkoumaných mezijazykových citoslovcí *allee*, *amai*, *voilà*, *awel*, *nè*, *sè*, *zulle* (a jeho formy *zenne* a *ze*) činí 18 případů ve *wtFOCK* a 13 v *De twaalf*. Ani v jednom seriálu se nevyskytují všechna – konkrétně *nè*, *awel* a *sè* nejsou vůbec zastoupena. *Allee* (v mnoha významech, například jako „no tak“ či „teda“) se v obou seriálech vyskytuje nejčastěji (9x ve *wtFOCK* a 5x v *De twaalf*). V příkladu (26) z *wtFOCK* je použito jako reakce na nespokojenost oslovované, ve (27) z *De twaalf* se původce promluvy pozastavuje nad svým předchozím výrokem a opravuje ho:

(26) **Allee** Jana, *have some fun*. Da's hier toch een feestweekend?

No tak Jano, *have some fun*. Jsme tady přece na párty víkendu?

(27) Ja. **Allee**, *van mijn werk*.

Jo. Teda, je z mojí práce.

Druhým nejčastějším mezijazykovým citoslovcem v *De twaalf* je slovo *amai* (páni). V (28) ho kupříkladu využívá jeden z členů poroty během společného oběda:

(28) **Amái**. 'k *Sterf van den honger*.

Páni, umírám hlady.

Ve *wtFOCK* se *amai* nicméně nevyskytuje ani jednou, a druhé místo z hlediska počtu výskytů zaujímá citoslovce *voilà* (například ve významu „no vidíš“ či „a je to“):

(29) Ah, **voilà**. *Point made*. *Stapt er dan op af*. *Hè? Stel u voor, zeg hallo*.

Á, no vidíš. *Point made*. Tak za nima jdi, ne? Představ se jim, pozdrav je.

Počty výskytů zkoumaných citoslovcí společně s celkovými procentuálními poměry pro každý subkorpus shrnuje tabulka níže:

citoslovce	wtFOCK	De twaalf
<i>allee</i>	9	5
<i>amai</i>	0	4
<i>voilà</i>	5	1
<i>awel</i>	0	0
<i>nè</i>	0	0
<i>sè</i>	0	0
<i>zulle (zenne, ze)</i>	4	3
celkem	18 (0,54 %)	13 (0,37 %)

Tabulka 14: Mezijazyková citoslovce

5.1.8 Srovnání výsledků

Prvek TT	wtFOCK (z 3351 slov)	Prvek TT	De twaalf (z 3511 slov)
1. apokopa	228 (6,80 %)	1. apokopa	163 (4,64 %)
2. zájmena 2. os. sg.	118 (3,52 %)	2. zájmena 2. os. sg.	83 (2,36 %)
3. citoslovce	18 (0,54 %)	3. ad. flexe u m. s.	14 (0,40 %)
4. -ke deminutivum	10 (0,30 %)	4. <i>zijn</i> a <i>mogen</i> 2. os. sg.	13 (0,37 %)
5. redundantní dat	9 (0,27 %)	5. citoslovce	13 (0,37 %)
6. <i>zijn</i> a <i>mogen</i> 2. os. sg.	9 (0,27 %)	6. -ke deminutivum	11 (0,31 %)
7. ad. flexe u m. s.	4 (0,12 %)	7. redundantní dat	8 (0,23 %)
celkem⁷⁴	396 (11,82 %)	celkem	305 (8,69 %)

Tabulka 15: Sestupné zastoupení zkoumaných prvků a výsledná procenta wtFOCK a De twaalf

Legenda k tabulce: TT – tussentaal, 2. os. sg. – druhá osoba singuláru, ad. flexe u m. s. – adnominální flexe u maskulinních substantiv

Na základě výše představených výsledků můžeme konstatovat, že nejzastoupenějšími zkoumanými rysy tussentaal v obou seriálech jsou apokopa ve slovech *dat*, *wat*, *niet*, *met* a *maar* a osobní zájmena *gij/ge* pro druhou osobu singuláru s jejich klitickou formou ve funkci podmětu. Naše hypotéza pro tento dílčí záměr se tudíž potvrdila. Dále je zřejmé, že všechny

⁷⁴ Pro úplnost zopakujeme, že celkové procentuální výsledky byly vypočítány prostřednictvím absolutních čísel, a nikoli součtem již zaokrouhlených procent pro každý prvek zvlášť.

zkoumané rysy nejsou používány rovnoměrně – v *De twaalf* oproti *wtFOCK* převažuje adnominální flexe u maskulinních substantiv a konjugační paradigmata sloves *zijn* a *mogen* pro druhou osobu singuláru. Naopak v kategorii *-ke* deminutiv a redundantního *dat* ve vedlejších větách se od sebe seriály liší pouze jedním výskytem.

Po sečtení počtu výskytů všech zkoumaných rysů pro jednotlivý seriál bylo možné vypočítat procentuální míru tussentaal v celkovém množství slov subkorpusů a výsledky mezi sebou porovnat. Celková míra tussentaal na základě sedmi mezijazykových prvků činí 11,82 % pro *wtFOCK* a 8,69 % pro *De twaalf*. Z těchto výsledků můžeme usoudit, že zkoumané rysy jsou dohromady 1,36x častější ve *wtFOCK* a teenagerský seriál tak obsahuje více tussentaal než *De twaalf*. Přesto se chceme podrobněji zaměřit na dvě postavy s nejvyšším počtem slov z každého seriálu. Tímto způsobem zjistíme, zda se celkové výsledky promítají do mluvy těch postav, které nejvíce přispěly k celkovému počtu slov. Pro každou postavu opět vypočítáme celkovou procentuální četnost výskytu zkoumaných prvků a společné výsledky postav z *wtFOCK* a *De twaalf* porovnáme s celkovými výsledky seriálů. Mimoto zasadíme výskyt některých zkoumaných rysů v jejich mluvě do situačního kontextu.

5.2 Mikro úroveň: postavy *wtFOCK* a postavy *De twaalf*

5.2.1 *De twaalf*

Mia

Mia je hlavní soudkyně v probíhajícím procesu a většina jejích promluv je součástí výsledku obžalované, Frie. Její celkový počet slov činí 605. Během losování poroty se v jejích replikách nevyskytuje žádný z námi analyzovaných prvků a její mluva v této scéně (obsahující pouze několik výslovnostních odchylek) by se dala charakterizovat jako převážně standardní. Při prvním oslovení vyslychané volí standardní zdvořilostní zájmeno *u*, což však nápadně kontrastuje se zbytkem promluvy. Jak vidíme níže, v následujících větách oslovuje Frie nestandardními zájmeny *gij* a *ge*:

(30) *Mevrouw Palmers. Wilt u 's rechtstaan alstublieft? Gij wordt beschuldigd van twee zeer zware feiten. Ik zou et eerst 's willen hebben over de moord op uw vriendin Brechtje Vindevogel, in tweeduizend. G'ebt elkaar leren kennen op de universiteit?*⁷⁵

Paní Palmers. Povstaňte prosím. Jste obviněna ze dvou velmi závažných činů. Nejprve bych chtěla hovořit o vraždě vaší přítelkyně, Brechtje Vindevogel, v roce dva tisíce. Seznámily jste se na univerzitě?⁷⁶

Gij-systému zájmen se soudkyně Mia drží po zbytek výslechu, na který se zároveň pojí výskyt nestandardní konjugace slovesa *zijn*. Jak již bylo uvedeno v první části analýzy, je jedinou postavou v *De twaalf* (a zároveň v našem celém korpusu) využívající nestandardní tvar préterita, tj. *waart* místo *was*. Zkoumané konjugační paradigma slovesa *zijn* se v její mluvě vyskytuje celkem 7x, apokopa u vybraných funkčních slov 12x a osobní zájmena *gij/ge* 25x. Věta v příkladu (31) obsahuje všechny tyto rysy:

(31) *En toch waart **gij** degene die **nie** wilde scheiden?*

A přesto jste to byla vy, kdo se nechtěl rozvádět?

Mimoto přispívá její využití nestandardní adnominální flexe u maskulinních substantiv čtyřmi výskyty do celkového počtu. V následujících dvou větách můžeme kromě tvaru *zijt* a zájmena *ge* sledovat dva z těchto případů u substantiva *band* (člen *ne* a adjektivum *goeien*):

(32) *Had **ge ne goeien band** met uw ouders? **Ge zijt** ze jong verloren, hè.*

Měla jste dobrý vztah s rodiči? Přišla jste o ně v útlém věku, vidíte.

Zkoumaná citoslovce, *-ke* deminutivum a redundantní *dat* se v mluvě soudkyně nevyskytují ani jednou. I přesto je s celkovými 48 realizacemi zkoumaných rysů její míra *tussentaal* 7,93 %.

Frie

Frie je obžalovaná z někdejší vraždy své kamarádky a nedávné vraždy své dcery a její příběh tak tvoří výchozí bod seriálu. Během analyzované epizody *De twaalf* pronese 709 slov, což z ní činí postavu s nejvyšším počtem promluv. Kromě soudního výslechu se účastní například i soukromého rozhovoru se svým právníkem, se kterým má patrně blízký vztah. Příklady (33) a

⁷⁵ U *ge* zde dochází k vynechání koncového šva před vokálem, který se vyskytl kvůli redukci počátečního *h* ve slově *hebt*. Oba tyto fonologické jevy také patří k často zmiňovaným prvkům *tussentaal*.

⁷⁶ Ačkoli Mia zřetelně mluví *tussentaal*, rozhodli jsme se při překladu nestandardních zájmen využít vykání, jelikož mohou mít v určitých situacích i formální funkci.

(34) jsou součástí této konverzace – můžeme zde pozorovat redundantní *dat*, zájmeno *ge* a klitikum (celkem v její mluvě 4x), nestandardní konjugaci slovesa *mogen* (jediný výskyt v této kategorii), apokopu v *nie* a *da* (využívá ji ve všech zkoumaných slovech, celkově pak tvoří 59 výskytů) a redundantní *dat*:

(33) *Ge moogt ier toch nie roken?*

Tady přece nemůžeš kouřit?

(34) *Ziede nie hoe gelukkig da 'k ben?*

Copak nevidíš, jak jsem šťastná?

Frie nepoužívá *-ke* deminutivum ani zkoumaná citoslovce, nicméně jejích šest realizací redundantního *dat* tvoří většinu z celkových osmi výskytů tohoto rysu v celé epizodě. V níže uvedeném příkladu vidíme další z nich, opět společně s apokopou ve slovech *dat* a *met* a adnominální flexi u maskulinního substantiva *ambulance*. Tuto větu pronáší poté, co ji soud vyzve popsat večer, kdy byla její dcera napadena:

(35) *En toen da 'k thuiskwam, kreeg ik een telefoontje van de buurvrouw die zei da ze had gehoord da Roosje was weggevoerd me nen ambulance.*

A když jsem dorazila domů, volala mi sousedka, která mi řekla, že se doslechla, že Roosje odvezla sanitka.

V jejích celkových 709 slovech se analyzované rysy tussentaal vyskytují souhrnně 71x, a její míra tussentaal je tak 10,01 %.

5.2.2 *wtFOCK*

Jana

V námi analyzovaných epizodách je Jana jakožto centrální postava první sezóny *wtFOCK* přítomna ve všech scénách a její repliky čítají celkem 785 slov. Deminutiva tvořená sufixem *-ke* se v její mluvě nevyskytují, oproti tomu nestandardní konjugaci sloves *zijn* a *mogen* v druhé osobě jednotného čísla u ní nacházíme 3x z celkových 9 výskytů ve *wtFOCK*. Dále tvoří nestandardní adnominální flexe adjektiva před maskulinním substantivem v příkladu níže jeden z výše zmíněných čtyř výskytů v této kategorii:

(36) *Als ge belooft da ge nie(t) de helen tijd iedereen gaat zitten judgen tijdens de Kick-off.*

Pokud slíbíš, že během toho Kick-offu nebudeš všechny celou dobu *judgovat*.

Jana konzistentně využívá zájmen *gij/ge* (34 výskytů, z toho dvě klitika), ať už v rozhovorech se svým přítelem, ostatními teenagery či matkou:

(37) *Hier? Nu? Ja, want ta hebd' ier echt wel nodig.*

Tady? Ted'?' Jo, protože to tady fakt potřebuješ.

(38) *Wat zijt gij van plan?*

Co máš za lubem?

Výjimkou je moment, kdy svému příteli sděluje téma eseje, kterou jim zadali ve škole na hodině nizozemštiny. V tomto případě volí standardní zájmeno *je*: *Een belangrijke persoonlijke gebeurtenis die je recent overkwam* (Důležitá osobní událost, která se ti nedávno stala). Touto odchylkou od nestandardního *gij-systému* Jana název tématu pravděpodobně přímo reprodukuje tak, jak jim byl předložen ve škole, tedy se standardním zájmenem.⁷⁷ V této větě je nicméně zájmeno *je* použitou ve funkci předmětu, a tím pádem (viz kap. 4.3) nebylo v předchozí kapitole zahrnuto do výpočtu poměru substandard versus standard.

Zkoumaná citoslovce používá Jana 4x (39) a redundantní *dat* 2x (40):

(39) *Bwa, waarschijnlijk nie, ze.*

Pf, spíš asi ne, hele.

(40) *Hoe da gij u nu gedraagt, Jens, da is debiel.*

To, jak se teď chováš, Jensi, to je debilní.

Společně s 68 realizacemi apokopy v analyzovaných slovech je součet výskytů zkoumaných prvků v její mluvě celkem 112, díky čemuž je procentuální míra *tussentaal* u Jany 14, 27 %.

Jens

Janin přítel, Jens, pronáší v námi zkoumaných epizodách *wtFOCK* dohromady 977 slov, a stojí tak na prvním místě z hlediska množství promluv. Jako jediný ze zkoumaných postav využívá všech námi analyzovaných rysů *tussentaal*. V jeho mluvě nacházíme 3 výskyty *-ke* deminutiva, 5 redundantních *dat*, 3 nestandardní adnominální flexe, 7 zkoumaných citoslovcí a 70 realizací apokopy ve všech zkoumaných slovech. Konjugací sloves *zijn* a *mogen* jako *zijt*, *zij* a *moogt*

⁷⁷ To však neznamená, že ve vlámských školách mluví vyučující striktně standardním jazykem. Už dříve bylo v této práci zmíněno, že výzkumy (například od Stevena Delarue (2014)) ukázaly výskyt *tussentaal* v jazykových projevech učitelů.

dále třikrát přispívá do celkového zastoupení tussentaal ve *wtFOCK*. Jeho tussentaal můžeme sledovat v příkladu (41), kdy první větou popichuje svého nejlepšího kamaráda, Robbeho, a ve zbytku promluvy se obrací na svou přítelkyni:

(41) *Zijt ge van de schrik uw gevoel voor humor verloren of wa? Hij vroeg of da hij langs kon komen. 'k Kan toch geen nee zeggen.*

Ztratil jsi z toho šoku svůj smysl pro humor, nebo co? Ptal se, jestli může přijet.

Přece nemůžu říct ne.

Zájmen *gij/ge* pro druhou osobu singuláru a jejich klitického tvaru ve funkci podmětu využívá Jens 39x (níže vidíme obě varianty v jedné větě):

(42) *Alleen as ge te veel drinkt, snapte?*

Jenom, když to s pitím přeháníš, chápeš?

A stejně jako Jana činí v této kategorii jedinou výjimku (která nicméně v porovnání se standardními zájmeny kvantifikována byla, jelikož je ve větě podmětem):

(43) *Jongen, wacht maar. Wacht maar tot da **gij** een vriendin ga hebben. **Gij** ga harder kwispelen dan een teckel, **gij**. Zie, **je** hebt zelfs van uw puppyoogskes, hè? Zo ne loebas, hè?*

Víš co, jen počkej. Jen počkej, až ty budeš mít holku. Budeš vrtět ocáskem víc než nějaký jezevčík. Podívej, dokonce máš i ty svoje štěněcí očička, co? Takový pako, co?

V tomto momentě si Jens opět dobírá Robbeho a kombinuje *gij-systém* zájmen (zde je posesivní *uw* jednoznačně nestandardní) se standardním zájmenem *je* v rámci jedné věty. Stejně jako jsme v 5.1.2.1. poukázali na výskyt *je* v souvislosti s oslovováním potomků jak ve *wtFOCK*, tak v *De twaalf*, i v příkladu (43) můžeme vidět velmi specifický kontext použití neformálního standardního zájmena. Nabízí se zde interpretace právě na základě výše zmíněného – Jens škádlí svého kamaráda, mluví s ním jako s dítětem a dopomáhá si k tomu standardním zájmenem *je*, které jindy nepoužívá. Celkový počet výskytů zkoumaných rysů v Jensově promluvách činí 130, a Jensova míra tussentaal je na základě těchto rysů 13,31 %.

5.2.3 Srovnání výsledků

Zkoumané nestandardní prvky tussentaal v promluvách Frie ji s 10,01 % četností výskytu staví nad celkový průměr epizody *De twaalf* (8,69 %). Soudkyně Mia oproti tomu stojí s výsledkem

7,93 % pod tímto průměrem. Společný podíl tussentaal v mluvě těchto dvou nejzastoupenějších postav (ku množství slov) pak čítá 9,06 % a v porovnání s výsledkem pro celý seriál, 8,69 %, se neliší ani o jedno celé procento. Nejde tedy o signifikantní rozdíl a můžeme konstatovat, že společný výsledek postav s nejvyšším počtem slov odpovídá celkovému výsledku pro *De twaalf*.

Významnější rozdíl sledujeme u hlavních postav⁷⁸ ze zkoumaných epizod *wtFOCK*, Jense a Jany, jejichž společná míra tussentaal činí 13,73 % a liší se tak o téměř dvě procenta od celkového výsledku 11,82 % pro *wtFOCK*. Očekávali jsme, že zásadnější odchylku zaznamenejeme v *De twaalf* kvůli vyššímu počtu vedlejších postav. Jak však vidíme, celkové procento tussentaal je ve výsledku nižší pro *wtFOCK*, než kdybychom se v analýze zaměřili pouze na hlavní postavy. Nicméně, tato detailnější úroveň srovnání seriálů skrze společné výsledky hlavních postav dále potvrzuje vyšší míru tussentaal v odlehčenějším seriálu pro teenagery, a odráží tak zjištěný rozdíl mezi žánrově odlišnými seriály *wtFOCK* a *De twaalf* v rámci jejich celku. Pro přehledné zobrazení souhrnných výsledků uvádíme tabulky níže:

postavy	součet všech zkoumaných rysů	míra tussentaal v celkovém počtu slov postav
<i>wtFOCK:</i> Jana+Jens	242	13,73 %
<i>De twaalf:</i> Mia+Frie	119	9,06 %

Tabulka 16: Společné výsledky dvou hlavních postav pro každý subkorpus

seriál	součet všech zkoumaných rysů	míra tussentaal v celkovém počtu slov subkorpusu
<i>wtFOCK</i>	396	11,82 %
<i>De twaalf</i>	305	8,69 %

Tabulka 17: Výsledky subkorpusů

⁷⁸ Hlavními postavami zde rozumíme ty, které nejvíce přispěly k celkovému počtu slov v obou seriálech v porovnání se zbytkem jednotlivých postav.

Postavy ve *wtFOCK* volí tuto hovorovou varietu pro neformální komunikaci, což je v souladu s definicí *tussentaal* jako neformálního hovorového jazyka. Zanedbatelné však nejsou ani mezijazykové výsledky Mii a Frie, které se převážně vyskytují ve velmi formální, veřejné situaci. Přestože je v současnosti užívání *tussentaal* rozšířené i ve formálnějších doménách, očekávali jsme nižší výskyt zkoumaných mezijazykových prvků během soudního procesu. Výše uvedené výsledky tudíž opět svědčí o všestrannosti a přirozenosti *tussentaal*.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na jazykovou varietu belgické nizozemštiny, tussentaal, ve dvou žánrově odlišných současných fiktivních seriálech s cílem prozkoumat potenciální rozdíly mezi žánry prostřednictvím několika typických prvků tussentaal z fonologické, morfosyntaktické a lexikální roviny. Teoretická část nejprve nastínila historii nizozemského jazyka ve Vlámku a v této souvislosti zasadila tussentaal do současného jazykového kontextu. Dále následovala charakterizace tussentaal včetně představení některých jeho typických prvků, s přihlédnutím ke skutečnosti, že výčty rysů tussentaal nelze nazývat exhaustivními kvůli heterogenitě tohoto jazykového fenoménu. Po popisu významné pozice tussentaal v televizní fikci jsme v metodologické části práce vymezili prvky tussentaal pro analýzu našeho korpusu. Ten byl sestaven vlastní transkripcí prvních epizod analyzovaných seriálů, *wtFOCK* a *De twaalf*. V rámci korpusu tak vznikly dva subkorpusy jazykového materiálu pro porovnání zastoupení tussentaal v části teenagerského seriálu, *wtFOCK*, a části thrilleru, *De twaalf*.

Analýza zkoumaných prvků souhrnně ukázala vyšší zastoupení tussentaal ve *wtFOCK* oproti *De twaalf* a potvrdila stanovenou hypotézu tohoto výsledku pro žánrově odlehčenější teenagerský seriál. Jeden z našich dvou dílčích záměrů, porovnání výskytu dvou morfosyntaktických prvků tussentaal (nestandardních zájmen pro druhou osobu singuláru ve funkci podmětu a konjugačních paradigmat sloves *zijn* a *mogen* pro druhou osobu singuláru) s jejich standardními ekvivalenty, rovněž v obou případech ukázal vyšší míru tussentaal ve *wtFOCK*. Předpoklad pro náš druhý dílčí záměr, tedy že nejzastoupenějšími zkoumanými rysy tussentaal budou apokopa ve slovech *dat*, *wat*, *niet*, *met* a *maar* a osobní zájmena *gij/ge* pro druhou osobu singuláru s jejich klitickým tvarem ve funkci podmětu se potvrdila pro oba seriály.

Ve druhé části výzkumu jsme zjišťovali, zda se celkové výsledky pro seriály promítají do mluvy postav, které ve svém seriálu nejvíce přispěly k celkovému počtu slov. Porovnání společných výsledků dvou postav s nejvyšším počtem slov jak v subkorpusu *wtFOCK*, tak v *De twaalf* s celkovými výsledky seriálů ukázalo větší shodu pro *De twaalf* než *wtFOCK*, kde byla zjištěna vyšší míra tussentaal oproti souhrnnému podílu zkoumaných prvků pro seriál ve svém celku. Detailnější zaměření pouze na hlavní postavy by tudíž mohlo ukázat další tendence různých podob tussentaal v současné televizní fikci. Vzhledem ke skutečnosti, že jsou v naší transkripci přeepsané i touto prací nezkoumané prvky tussentaal, by mohla naše transkripce tvořit částečný základ dalšího zkoumání těchto seriálů. Prostřednictvím srovnání seriálů skrze společné

výsledky hlavních postav se však závěrem reflektoval námi již zjištěný rozdíl v zastoupení tussentaal mezi žánrově odlišnými seriály *wtFOCK* a *De twaalf*.

Je třeba zmínit, že vzhledem k omezené velikosti našich subkorpusů a počtu zkoumaných jevů nelze naše výsledky chápat jako absolutně platné pro obecnou míru výskytu tussentaal ve *wtFOCK* a *De twaalf*. Rozsáhlejší výzkum by tak mohl vést k detailnějším závěrům, například skrze rozšíření zkoumaných prvků a materiálu, což však přesahuje možnosti a účely bakalářské práce. V této práci se jednalo o dílčí výzkum, který i přes svá omezení poukázal na rozdílné zastoupení tussentaal ve zkoumaných seriálech.

7 Bibliografie

Absillis, K., Jaspers, J. & Van Hoof, S. (2012). Inleiding. In K. Absillis, J. Jaspers, & S. Van Hoof (Eds.), *De Manke Usurpator* (s. 3-38). Antwerpen: UA.

Anon., 2000. *Protocol voor Othografische Transcriptie*, sl: sn.
https://lands.let.ru.nl/cgn/doc_Dutch/topics/version_1.0/annot/orthography/ort_prot.pdf

Begine, S. (2017). *Wa zegt ge? Vlaamse spreektaal voor anderstaligen*.

Caluwé, D. (2012). *In duidelijk Nederlands. Spreken en schrijven voor iedereen*. (1. vyd.). Brussel: Taaltelefoon.

Couttenier, P. (1998). 'Literatuur en Vlaamse Beweging. Tot 1914' In R, De Schryver. (Ed.), *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (1. vyd.). Lannoo, Tielt.
https://www.dbnl.org/tekst/cout003lite01_01/colofon.php

De Caluwe, J. (2006) Tussentaal als natuurlijke omgangstaal in Vlaanderen. In J, De Caluwe & M, Devos (Eds.), *Structuren in talige variatie in Vlaanderen*. (s. 19-34) Academia Press.

De Caluwe, J. (2009). Tussentaal wordt omgangstaal in Vlaanderen. *NEDERLANDSE TAALKUNDE (GRONINGEN)*, 14(1), 8–25.

De Caluwe, J. (2012). Dutch in Belgium: facing multilingualism in a context of regional monolingualism and standard language ideology. In M. Hüning, U. Vogl, & O. Moliner (Eds.), *Standard languages and multilingualism in European history 1*, (s. 259–282). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

De Caluwe, J. (2017). Van AN naar BN, NN, SN... Het Nederlands als pluricentrische taal. In G. De Sutter (Ed.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde* (s. 121–161). Leuven: Acco.

De Caluwe, J., Delarue, S., Ghyselen, A.-S., & Lybaert, C. (2013). Tussentaal: over de talige ruimte tussen dialect en standaardtaal in Vlaanderen: inleiding. In J. De Caluwe, S. Delarue, A.-S. Ghyselen, & C. Lybaert (Eds.), *Tussentaal: over de talige ruimte tussen dialect en standaardtaal in Vlaanderen* (s. 3–12). Gent: Academia Press.

De Ridder, F. (2007). *Vlaamse tussentaal op televisie: een analyse van het fictieve reportageprogramma 'In de gloria'*. [diplomová práce]. Universiteit Gent.

- De Schryver, J. (2012). “Het einde van de tussentaal en de Vlaamse standaardtaaldiscussie”. In K. Absillis, J. Jaspers, & S. Van Hoof (Eds.), *De Manke Usurpator* (s. 141-166). Antwerpen: UA.
- De Sutter, G. (2017). Het Nederlands anno 2017: verspreiding, juridische status en variationele structuur. In G. De Sutter (Ed.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalwetenschap* (s. 22–32). Leuven: Acco.
- Delarue, S. (2013). Teachers’ Dutch in Flanders: the last guardians of the standard? In T. Kristiansen & S. Grondelaers (Eds.), *Language (de)standardisation in Late Modern Europe: experimental studies* (s. 193–226). Oslo, Norway: Novus Forlag.
- Delarue, S. (2014). Contrasterende (standaard)taalideologieën bij Vlaamse leerkrachten: een Gentse casestudy. *HANDELINGEN: KONINKLIJKE ZUIDNEDERLANDSE MAATSCHAPPIJ VOOR TAAL- EN LETTERKUNDE EN GESCHIEDENIS*, 67, 219–248.
- Derudder, G. (2014). *Intralinguale ondertiteling van tussentaal. Een analyse van de ondertitelingswijze van tussentaal in Vlaamse realityseries*. [diplomová práce]. Universiteit Gent.
- e-ANS. W. Haeseryn, K. Romijn, G. Geerts, J. de Rooij, & M. van den Toorn. (1997). 2.3.6.5 *Zijn (wezen)* (versie 2.1). *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. [ANS | 2.3.6.5 Zijn \(wezen\) \(ivdnt.org\)](https://www.ivdnt.org/2.3.6.5-Zijn-(wezen))
- Geeraerts, D. (2001). Een zondagspak? Het Nederlands in Vlaanderen: Gedrag, beleid, attitudes. *Ons Erfdeel* 44(1). 337-344.
- Geeraerts, D. (2017) Het kegelspel der taal. De naoorlogse evolutie van de Standaardnederlandsen. In G. De Sutter (Ed.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalwetenschap* (s. 100–120). Leuven: Acco.
- Ghyselen, A.-S. (2016). From diglossia to diaglossia: a West Flemish case-study. In M.-H. Côté, R. Knooihuizen, & J. Nerbonne (Eds.), *The future of dialects 1*, (s. 35–62). <https://doi.org/10.17169/langsci.b81.82>
- Ghyselen, A.-S. (2021). Eén pot nat? Tussentaal en ander Belgisch-Nederlands. *ONZE TAAL*, 90(11), 14–17.
- Ghyselen, A.-S., & Van Keymeulen, J. (2014). Dialectcompetentie en functionaliteit van het dialect in Vlaanderen anno 2013. *TIJDSCHRIFT VOOR NEDERLANDSE TAAL-EN LETTERKUNDE*, 130(2), 117–139.

- Ghyselen, A.-S., Delarue, S., & Lybaert, C. (2016). Studying standard language dynamics in Europe: Advances, issues & perspectives. *Taal En Tongval*, 68(2), 75–91. <https://doi.org/10.5117/tet2016.2.ghys>
- Het Vlaams woordenboek. Welkom bij het Vlaams woordenboek. (n.d.). <https://www.vlaamswoordenboek.be/>
- IMDb. *wtFOCK. Full Cast & Crew*. [wtFOCK \(TV Series 2018–2023\) - IMDb](https://www.imdb.com/title/tt10101010/)
- Janssens, G. & Marynissen, A. (2013). 5. A regional history of dutch. In F. Hinskens & J. Taeldeman (Eds.), *Dutch*. (s. 81–100) Berlin/Boston: Mouton De Gruyter. 10.1515/9783110261332.81.
- Janssens, G., & Marynissen, A. (2008). *Het Nederlands vroeger en nu*. (3. vyd.) Acco.
- Jaspers, J., & Van Hoof, S. (2013). Hyperstandardisation in Flanders: Extreme enregisterment and its aftermath. *Pragmatics* 23(2). 331 – 359. <https://doi.org/10.1075/prag.23.2.06jas>
- Křížová, K., Kluková, M., Bossaert, B., Van Der Horst, P., & Engelbrecht, W. (2021). *Capita Selecta z nizozemské lingvistiky* (2. vyd.). Univerzita Palackého v Olomouci. <https://doi.org/10.5507/ff.21.24459707>
- Lefevere, E. (2011). *Tussentaal in de Vlaamse media. Een onderzoek naar het taalgebruik van televisiepresentatoren*. [diplomová práce]. Universiteit Gent.
- Lybaert, C. (2014). *Het gesproken Nederlands in Vlaanderen: percepties en attitudes van een spraakmakende generatie*. Universiteit Gent.
- Lybaert, C. (2015). De ideologische positie van Algemeen Nederlands in Vlaanderen: de standaardiseringsideologie onder druk? *TAAL & TONGVAL*, 67(1), 97–134.
- Lybaert, C., & Delarue, S. (2017). 'k Spreek ekik ver altijd zo: over de opmars van tussentaal in Vlaanderen. In G. De Sutter (Ed.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde* (s. 142–162). Leuven: Acco.
- Lybaert, C., & van Hest, E. (2020). Standaardnederlands, de sleutel tot integratie in Vlaanderen? Over de uitdagingen van niet-standaardtaal voor NT2-leerders in Vlaanderen. *NEDERLANDSE TAALKUNDE*, 25(1), 125–159. <https://doi.org/10.5117/NEDTAA2020.1.006.LYBA>

- Marynissen, A. (2017). De lange weg naar een Nederlandse standaardtaal. In G. De Sutter (Ed.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalwetenschap* (s. 60-79). Leuven: Acco.
- Prieels, L. (2012). *Standaardtaal of Tussentaal Op Televisie: Een Onderzoek Naar Het Taalgebruik Van Presentatoren In Tv-magazines*. [diplomová práce] Universiteit Gent.
- Prieels, Lynn. (2013). “Tussentaal in Tv-Programma’s.” *Tussentaal: Over de Talige Ruimte Tussen Dialect En Standaardtaal in Vlaanderen*, In Johan De Caluwe et al. (Eds.) Academia Press, 35–49.
- Rushprint. (2016, 4. dubna). *Nerven i ”Skam” skal være sterk og relevant*. – [Nerven i ”Skam” skal være sterk og relevant | Rushprint](#)
- Simon, E., & Lybaert, C. (2021). Verstaanbaarheid als interactioneel en contextgebonden fenomeen. *Nederlandse Taalkunde*, 26(2), 147–170.
<https://doi.org/10.5117/NEDTAA2021.2.001.SIMO>
- Taeldeman, J. (2005). *Oost-Vlaams*. Tiel: Lannoo.
- Taeldeman, J. (2008). Zich stabiliserende grammaticale kenmerken in Vlaamse tussentaal. *TAAL & TONGVAL*, 60(1), 26-50.
- Telenet. (2019, 8. října). *Jij weet niet wat wtFOCK is? Jouw dochter of zoon hoogstwaarschijnlijk wel*. [Jij weet niet wat wtFOCK is? Jouw dochter of zoon hoogstwaarschijnlijk wel. \(telenet.be\)](#)
- UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands. (2014). *ABN acties*. Dialectloket. <https://www.dialectloket.be/beeld/filmpjes/abn-acties/>
- UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands. (2014). *Home*. Dialectloket. [Dialectloket](#)
- UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands. (2014). *Kenmerken van tussentaal*. Dialectloket. [Kenmerken van tussentaal | Dialectloket](#)
- UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands. (2014). *Meer over tussentaal*. Dialectloket. [Meer over tussentaal | Dialectloket](#)
- Van Hoof, S. (2012). “Dat verwerpelijke Vloms klappen. Substandaardisering in fictie op de openbare omroep.” In K. Absillis, J. Jaspers, & S. Van Hoof (Eds.), *De Manke Usurpator* (s. 275-304). Antwerpen: UA.

Van Hoof, S. (2015). *Feiten en fictie: een sociolinguïstische analyse van het taalgebruik in fictiereeksen op de Vlaamse openbare omroep (1977-2012)*. Gent: Academia press.

Van Hoof, S., & Vandekerckhove, B. (2013). Feiten en fictie – Taalvariatie in Vlaamse televisiereeksen vroeger en nu. *Nederlandse Taalkunde*, 18(1), 35–64.
<https://doi.org/10.5117/nedtaa2013.1.hoof>

Vandenbussche, W. (2010). Standardisation through the Media. The case of Dutch in Flanders. In P. Gilles, J. Scharloth, & E. Ziegler (Eds.), *Variatio Delectat. Empirische Evidenzen und theoretische Passungen sprachlicher Variation*. (s. 309-322). Peter Lang.

Variety. (2019, 5. dubna). 'Hotel Beau Séjour's' Bert Van Dael and Sanne Nuyens on Canneseries' 'The Twelve'. [Bert Van Dael and Sanne Nuyens on Canneseries' 'The Twelve' - Variety](#)

VRT. (2019, 16. října) Spannende karakterreeks De twaalf. [Spannende karakterreeks De twaalf | VRT.be](#)

Willemys, R. (2003). Dutch. In A., Deumert & W., Vandenbussche (Eds.), *Germanic Standardizations: Past to Present* (s. 93-125). Amsterdam: Benjamins.

Willemys, R. (2003). *Het verhaal van het Vlaams: de geschiedenis van het Nederlands in de Zuidelijke Nederlanden*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij.

Seriály

Gaens, K. Renders, B. Verheyden, C. (Produkce), & Verheyden, C. (Režie). (2018). wtFOCK -Aflevering 1 [Video]. Dostupné z: [Aflevering 1 \(goplay.be\)](#)

Gaens, K. Renders, B. Verheyden, C. (Produkce), & Verheyden, C. (Režie). (2018). wtFOCK -Aflevering 2 [Video]. Dostupné z: [Aflevering 2 \(goplay.be\)](#)

Nuyens, S. Van Dael, B. (Produkce), Bouvijn, W. (Režie). (2019). De Twaalf -Aflevering 1 [Video]. Dostupné z: <https://www.netflix.com/>